



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**Augustini Barbosae ... Collectanea doctorum tam  
veterum, quam recentiorum, in ius pontificium universum**

In Qvo Tertivs Et Qvartvs Decretalivm Libri continentur

**Barbosa, Agostinho**

**Lugduni, 1669**

De Emptione, & Venditione. Tit. XVII.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95279](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95279)

Doctores in presenti, Felin. in c. vniuersitatis, post n. 2. de sentent. excommunic. Hippol. sing. 55. & in l. questionis habenda, n. 98. ff. de quest. & in l. editum, num. 20. ff. cod. Boer. decis. 163. n. 6. & 7. plures per Mascard. de probat. concl. 152. n. 14. & concl. 352. n. 5. Bonacoli. tom. 2. commun. opinion. lib. 5. tit. 28. a. n. 110. p. 540. & commun. crimin. p. 1. verbo Clericus, fol. 25. Perez l. 1. tit. 3. lib. 2. Ordin. p. 68. Rebuff. ad tit. ff. de verbor. signific. p. 509. Aldrete de religiosa disciplina tuenda, lib. 1. c. 17. n. 2. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 2. q. 19. art. 7. dicit magis communem Farin. d. q. 41. n. 5. & 6.

In gloss. Persona, ibi, nisi depositio facta sit, &c. Notatur ad hoc, quod Ecclesia ex deposito apud se facto cum consensu Episcopi, & Capituli, vel recipiente thesaurario, vel aliis ad recipienda deposita designatis, ceterisque solemnitatibus à iure requisitis interuenientibus efficitur obligatur, licet deponens non probet depositum verum fuisse in utilitatem ipsius Ecclesie, sequuntur ultra Zabarell. Imol. & alios hic, Molin. d. disp. 525. num. 4. vers. de deposito, Sum. Angelica verbo depositum, §. 4. Cardos. d. verbo depositum, num. 9. communis ex Decio conf. 36. num. 6. Sanch. in precepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 14. num. 35. in hoc enim casu minime loquitur text. in presenti, sed solum de deposito facto penes personam particularem, & abique solemnitatibus à iure requisitis. Quamvis contrarium, nempe Ecclesiam non obligari ex deposito facto prædicto modo, nisi etiam probetur versio, teneant gloss. 2. in cap. vlt. ne Prelati vices suas, Innoc. & Abb. in presenti, n. 10. Henric. n. 2. Ioan. Andr. n. 9. Hostiens. num. 3. Paul. in authent. hoc ius porrectum, num. 5. C. de sacros. Eccles. & Rebuff. in compendio alienat. n. 39.

## S V M M A R I U M.

- 1 Depositarius ad quod teneatur, & quando repetatur depositum, ostenditur.
- 2 Depositarius dicens se perdidisse res depositas præsumitur in dolo si appareant illius res incolumes.
- 3 Depositum qui suscipit tenetur custodire, & seruare ea fide, cura, & diligentia, qua solet proprias res custodire.
- 4 Bona fides que in presenti dicatur.
- 5 Compensatio, & reconuentio cessat in deposito vero, non autem in confessato, ut n. 6.
- 7 Compensatio partis petitio requiritur.

## C A P. Bona fides. II. &amp; vlt.

## Gregor. IX.

**D**epositarium si pendat depositum, & non res suas, non præsumitur habere bonam fidem, & condemnabitur, quia præsumitur dolus. Item qui se obtulit, vel accepit aliquid pro custodia, tenetur de culpa, & etiam de casu fortuito, si pactum, vel culpa, vel mora interuenit depositarij. Item depositum potest repeti ad libitum, nec admittitur compensatio, vel deductio, sicut in aliis contractibus, quamvis causa compensationis sit liquida. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imol. Barbat. Anan. Host. Anchar. Henric. Guid. Papæ, Panorm. Viuian. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 173. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 429. remissimè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

**S**i rebus tuis saluis, &c. Notatur ad hoc, quod depositarius dicens se perdidisse res positas, præsu-

mitur in dolo, si appareant illius res incolumes, vt per Mascard. de probat. concl. 508. a princip. Farin. in praxi crimin. p. 6. q. 169. n. 37. Is enim, qui depositum suscipit, custodire, & seruare debet ea fide, cura, & diligentia, qua solet proprias res custodire, Azor. in sit. moral. p. 3. lib. 7. c. 6.

**Bona fides.** Non accipitur hic in ea significatione, secundum quam bona fides est contraria male fidei, vel dolo, sed debet accipi, vel pro conscientia, & bona aequitate, vel pro æquitate, & iustitia distincta à rigore, & stricta verborum significatione, ita D. Barbol. in prælud. l. si mora, a. n. 27. ff. soluto matrim.

**Contra quod compensationi, &c.** Notatur ad hoc, quod compensatio cessat in deposito, vt per Ordin. Regiam Lusit. lib. 4. tit. 78. §. vbi parés meus, & apud Castellanos l. 5. tit. 3. p. 5. & l. 27. tit. 14. p. 5. Aloyf. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 105. illat. 1. D. Barbol. in l. diuortio, §. ob donationes, n. 13. & 14. ff. soluto matrim. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 526. vers. in deposito. Cardin. Mantie. de tacitis, & ambig. comment. lib. 10. tit. 10. a. n. 4. Castil. lib. 3. quorid. c. 16. n. 1. Cald. Pereira quest. forens. lib. 1. q. 14. n. 3. Rebelle. de oblig. iustitia, p. 1. lib. 2. q. 18. n. 3. Azor. d. p. 3. lib. 7. de deposito, c. 8. q. 3. Sic etiam in deposito cessat reconuentio, Carpan. super statuta Mediolanen. p. 1. c. 44. n. 114. Carol. de Gratias de effectibus clerical. effectum 1. n. 770.

**Intellige in deposito vero, non autem in confessato,** quia privilegia veri, & actualis depositi in confessato locum non habent, vt per Gregor. l. 5. verbo compensationi, tit. 3. part. 5. Tiraq. de retract. tit. 2. §. 4. glof. 6. a. num. 8. cum segg. Kirchon. tom. 2. commun. opin. lib. 4. tit. 24. num. 18. in med. pag. 609. Mascard. de probat. conclus. 509. num. 7. D. Barbol. in dicto, §. ob donationes, num. 14. Mendez à Castro in praxi Lusitan. lib. 3. c. 22. num. 35.

**Ex qua postulatio, &c.** Ergo in compensatione partis petitio requiritur, vt per Tiraq. in l. si unquam, verbo reuertatur, n. 15. Surd. decis. 117. n. 4. cum segg. Intellige nisi agatur de euitanda pena, quia tunc ipso iure fit compensatio, vt per Gam. Lusit. decis. 91. n. 2. Valasc. concl. 71. n. 14. Surd. d. decis. 117. n. 2. & de aliment. tit. 1. q. 42. n. 86.



## De Emptione, &amp; Venditione.

## TIT. XVII.



**S**UPER hanc rubr. scripserunt Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Barbat. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Guillelm. Durand. in breuiario aureo iur. Canon. fol. 95. verso. Petr. de Rauenna in compend. iur. Canon. Martin. Mesnard. in epitome Decret. fol. 110. verso, Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontif. pag. 412. Goffred. & Hostiens. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anastas. Germon. in paratilis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthagensis in exposit. titulorum iuris Canonici, Zypæ. in analytica postremi iuris Ecclesiastici enarrat. pag. 208. omnes sub hoc tit.

**De materia huius tit. agunt Ordin. Regia Lusit. lib. 4. tit. 1. cum seg. vbi parens meus apud Castellanos tit. 5. part. 5. vbi Gregor. Lopez, & tit. 10. lib. 3. for. leg. & tit. 7. lib. 5. Ordinam. vbi Perez & tit. 11. lib. 5. noua recopil. vbi Azened. & Matienso, item de hoc tit. peculiare edidit tractatus Fabianus de Monte, & Francisc. Zoanettus, plenissimè, & eleganter Conclufi**



# De Emptione, & Venditione, Tit. XVII. 123

Consultantibus noster Cald. Pereira in typum emptionis, & venditionis incidenter etiam de illo tractantur Cou. lib. 2. var. c. 3. & lib. 3. c. 14. Cancr. p. 1. var. c. 13. Medicos de diffinit. p. 2. c. 48. Anton. Gom. tom. 2. var. c. 2. Jacobo de Carol. tom. 2. praxis iuridica, colore 10. n. 31. Albernoz de arte contractus, tit. 9. Mozz. de contract. tit. de empt. & vend. Donel. comment. iuris civilis, c. 17. Joseph. Ludouic. tom. 3. commun. opin. tit. de empt. & vend. Soar. de Pace in pract. rom. 3. c. 6. §. 1. Rendina in promptuario recept. sent. tom. 1. tit. 12. 1. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 4. de empt. Benedict. Agid. in reper. l. hoc iure, ff. de instir. & in re, verbo empt. & vendit. Ex Theologis vltra Summistas verbo emptionis, tum alios n. 4. diff. 15. tum D. Thom. cum suis interpret. 2.2. q. 77. & cum eis Greg. de Valent. diff. 5. q. 10. Sot. de instir. lib. 6. q. 2. 3. & 4. Molin. de instir. tract. 2. a diff. 33. usque ad 380. Less. cod. tract. lib. 2. c. 1. Rebelle. de obligat. instir. p. 2. lib. 9. Azor. instir. moral. p. 3. lib. 8. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 5. tract. 3. n. 247. cum seqq. Ioan. de Salas de contract. tit. de empt. & vendit. Paul. Layman. in Theolog. morali, lib. 3. tract. 4. c. 17. cum seqq.

## SUMMARIUM.

1. Transcuntibus non debet carius vendi, quam in mercato venderetur.
2. Hospitalitas qua sit, & qui ad eam teneantur, remissive.
3. Eleemosyna virtus, & effectus qualis, remissive.
4. Divites tempore penurie cogi possunt ab Ecclesia ad erogandam pauperibus eleemosynam.
5. Clerici beneficiati ad eleemosynas artius tenentur, quam laici.
6. Victualia in hospitibus taxari conuenit, ne in eis carius forensibus vendantur, quam in mercato vendi solent.
7. Pretium iustum rei censetur illud pro quo vendi potest in foro.
8. Episcopus cogere potest laicos, ut eodem pretio merces, & res victus necessarias peregrinis, & hospitibus vendant, quo publice ab incolis vendi solent.
9. Venalem rem qui exposuit, compellitur ad eam vendendam.

## CAP. Placuit. I. Ex Concil. apud Valentiam.

Non debent res cariori pretio vendi, quam in mercato venderentur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Host. Anch. Henric. Barbat. Guid. Papae. Panorm. Cened. collect. 118. Vinian. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 175. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 430. remissive Catal. in amor. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. desumitur a Barchard. lib. 2. Decret. c. 168. Iuo. p. 6. c. 250. & ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 15. c. 2.

Et ipsi hospitales sint. De hospitalitate, & qui teneantur, vel cogi possint ad eam, tractant Colim. in pragmat. sanct. in proem. §. nam Ecclesiarum, in gloss. hospitalitas, §. 39. Renat. Chop. de sacra politica, lib. 3. tit. 5. a princ. Fulc. de visir. lib. 2. c. 13. vbi multa de hospitalitate congerit, Illustriss. D. meus Roder. à Cunha in comment. ad summ. diff. 42. n. 1. p. 325. Callan. in catalogo gloria mundi, p. 11. consid. 46. Menoch. de arbit. folio 182. n. 45. Lara in l. si quis à liberis, §. etsi impubes, Barbof. Collect. Tom. II.

n. 37. ff. de liberis agnosce. Spin. in speculo testam. gloss. 6. princ. n. 8. Auendan. de exequendis mandat. lib. 2. c. 8. plures, quos refert Cened. ad Decretal. collect. 118. Azened. l. 7. n. 1. & §. rit. 3. lib. 1. noua recop.

De eleemosyna, eiusque obligatione, virtute, & effectibus, vide Nanar. in cap. quiescamus 22. dist. Spin. d. gloss. 6. a princ. Henric. in summ. lib. 2. de Baptismo, c. 25. Tolet. in summ. lib. 8. c. 27. Surd. de aliment. tit. 4. q. 28. plures per Cened. ad Decret. collect. 27. quibus adde Fr. Ludou. Bejam respons. casuum conscientie, p. 2. casu 25. Petr. de Ledelm. in sum. p. 2. tract. 4. c. 3. Azor. instir. moral. p. 2. lib. 12. c. 7. Ioan. Pineda in Sob. tom. 2. lib. 30. c. 25. pag. 490. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 4. n. 237. cum seqq. latè Camil. Borrel. in summa omnium decis. tit. 18. Et quod consanguineis potius tradenda sit eleemosyna quam extraneis, cum teneatur plus diligere consanguineos, eiusque potius subuenire, quam extraneis, docent S. Thom. 2. 2. q. 32. n. 9. Syluest. verbo eleemosyna, n. 4. Afflict. decis. 290. n. 10. Menoch. conf. 321. n. 3. Rojas de success. c. 32. n. 5. Fulc. de visir. lib. 1. c. 30. n. 8. & 10. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 3. n. 42. Cened. pract. & canon. q. lib. 1. q. 17. n. 1.

Illud in praesentiarum aduertendum est, tempore penuriae cogi posse diuites ab Ecclesia ad erogandam pauperibus eleemosynam, quod intellige cum Nau. in man. c. 23. n. 73. Syluest. in summa, verbo eleemosyna, q. 6. Couar. lib. 3. var. c. 14. n. 5. in princ. Tiraq. de nobilit. c. 29. n. 46. & de privileg. schol. privileg. 90. n. 10. Sarmient. de redditib. Eccles. p. 3. c. 4. n. 2. Morl. in emporio iuris, sub tit. de legib. q. 13. num. 8. Less. de instir. lib. 2. c. 12. dub. 12. n. 75. Anton. Monach. Bononien. decis. 69. n. 9. per text. in c. 2. dist. 42. tenet quod tempore sterilitatis potest pauper implorare officium iudicis ad compellendum diuitem, ut faciat sibi eleemosynam, Benincal. in tract. de paupertate, quest. 7. princ. in 5. spec. indic. n. 17. Lara in l. si quis à liberis, §. etsi impubes, n. 36. & seqq. Tiraq. de penit. temper. causa 442. num. 10. Mexi. in tract. tasse panis, conclus. 1. n. 5. Surd. de aliment. tit. 3. quest. 3. num. 27. Azor. d. lib. 12. c. 13. quest. 2. Henric. in summ. lib. 13. c. 17. §. 5. in fine. Semper verò Clerici beneficiati ad eleemosynas artius tenentur quam laici, Azor. d. lib. 12. c. 11. q. 1. Franc. Mar. decis. 540. n. 31. p. 1. Camil. Borrel. in summ. decis. tit. 11. n. 53.

Et non carius vendant transcuntibus. Conuenit ergo in hospitibus, ut victualia taxentur, ne in eis carius forensibus vendantur, quam in mercato vendi solent. Mexi. in tract. tasse panis, concl. 4. n. 14. & 21. Azened. ad Curiam Pisanam, lib. 1. c. 17. n. 27. Rebuff. tom. 2. ad leges Gallia, tit. de hospitibus, n. 14. Peccat enim vendens rem plus iusto, Nau. in cap. nouit, notab. 6. n. 57. vers. sexto, supr. de indic.

Quam in mercato vendere possunt. Ergo iustum rei pretium censetur illud pro quo vendi potest in foro, ut per las. in l. qui Romae, §. coheredes, n. 25. ff. de verborum oblig. & in l. etsi aquo, n. 4. cum seqq. ff. de legatis 1. Ioan. Nidet. de contractibus mercat. c. 2. a n. 2. Corset. sing. 391. vendit. lib. 2. Afflict. dec. 36. c. 16. n. 7. Cou. lib. 2. var. c. 3. n. 4. in princ. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 3. cap. vlt. n. 17. Tiraq. de retractu lign. §. 1. gloss. 18. n. 1. Strach. de mercat. p. 1. n. 91. ad fin. Mexi. in tract. tasse panis, concl. 4. n. 26. Menoch. conf. 137. n. 4. Gemin. de usuris, commento 1. §. 8. n. 167. Perez l. 1. gloss. fin. tit. 9. lib. 1. Ordin. & l. 6. gloss. 1. tit. 1. lib. 2. & l. 2. tit. 23. lib. 2. pag. 429. Malcard. de probat. concl. 656. n. 70. & concl. 1396. n. 35. vbi dicit quod iustum rei pretium est quod in foro inuenitur.

Ad presbyterum transeuntes, &c. Notatur ad hoc, quod Episcopus (intelligendo verbum, Presbyterum,



de quo in hoc textu id est, Episcopum cum glossis in praesentia, cogere potest laicos, ut eodem pretio merces, & res victui necessaria peregrinis, & hospitibus vendant, quo publice incolis vendi solent, ut per Abb. hic n. 5. & 6. Rom. sing. 526. Tiraq. de priuil. pie cause, priuil. 149. Strah. de mercat. p. 1. n. 20. Rip. de peste, tit. de remediis praeservatiuis, a. n. 195. Cou. d. c. 14. n. 5. vers. huius tandem, Bellet. disquisit. Cleric. p. 1. tit. de favore Cleric. reali, §. 5. n. 63. & alios plures quos refero ego ipse de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. ....

9 Vi illius inssu, &c.] Notatur ad hoc, quod ille, qui exposuit rem venalem, compellitur ad eandem vendendam, ut per Capell. Tholos. decis. 446. Afflict. in preiud. constit. q. 3. a. n. 8. Cou. d. c. 14. n. 1. Mexi. in tract. rassa panis, concl. 1. n. 3. cum seqq.

## S V M M A R I V M.

- 1 Mensuras, & pondera fraudans, triginta diebus in pane, & aqua poenitere debet.
- 3 Clericus vendens falsa mensura puniatur à iudice Ecclesiastico.
- 4 Ponderus dicitur falsum quod nunquam transiit per manus affinatorum.
- 5 Canones poenitentiales crebri erant antiquitus.

## CAP. VI. mensurae. II.

## Ex Concil. Mogunt.

1 **Q**ui fraudat mensuras, & pondera, triginta diebus in pane, & aqua poenitere debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Burr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anch. Henric. Guid. Papae, Barbat. Cened. collect. 6. Panor. Viu. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 153. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 430. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur a Burchard. lib. 19. Decret. c. 148. & 158. & ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 8. cap. 3.

2 De his, qui falsis ponderibus, & mensuris utuntur, ac de eorum poenis, agunt Doctores per me citati infra ad rub. de crimine falsi, n. 11.

3 Si quis.] Hinc Clericum vendentem falsa mensura puniri à iudice seculari resolvunt Cassan. in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 5. gloss. Si il n'a grace, n. 96. Mex. d. concl. a. n. 29. Cened. ad Decret. collect. 9. n. 1. in fine. Contrarium verò rectius tueretur Aug. Vigiani tract. de immuni. Eccles. disp. 2. concl. 5. Valq. in p. 2. tom. 2. disp. 166. c. 4. n. 29. & 30. Salas de legib. disp. 14. sect. 9. n. 106. & me citato in hoc loco, Diana resol. moral. p. 1. tract. 2. resol. 76. & sic talem condignis poenis ad arbitrium Ecclesiastici iudicis puniendum esse, tenet Marta de iuris d. p. 4. casu 3. n. 16. & 17.

4 Inssu sunt.] Id est, legati, vel secundum legem, consuetudinem, aut conventionem partium, iuxta l. Imperatores 71. ff. de contrah. empt. Fabian. de empt. q. 9. n. 12. quia ratione non est mensura iusta; quae olim fuit legalis, sed hodie non servatur, Clement. 2. ibi, moneam currentem, de decimis, c. ult. in fine, de maledictis, resoluit Tiraq. de retract. lign. §. 1. gloss. 20. n. 14. Cened. d. collect. 9. n. 3. Et illud ponderus dicitur falsum, quod nunquam transiit per manus affinatorum, Mascard. de probat. concl. 1044. n. 5. Bobadil. in sua politica, lib. 3. c. 4. n. 105.

5 In pane, & aqua poenitere.] Antiquitus erant crebri Canones poenitentiales, quibus Sacerdotes erant alligati ad iniungendas poenitentias Sacramentales pro quocumque crimine. Vide Nau. in cap. consideret, §. po-

nat se, mun. ult. & in cap. falsas, n. 17. de poenit. dist. 5. & de indulg. super declaratione Bullae Gregor. XIII. n. 23. Rebuff. in repet. cap. omnis utriusque sexus, de poenit. & remiss. §. in iunctam poenitentiam, pag. 566. Emman. Roder. in explicat. Bullae Cruciatæ, §. 7. n. 3. plures Doctores refert Cened. d. collect. 9. n. 4. cum seqq. Hodie verò huiusmodi Canones poenitentiales non sunt in usu, sed omnes poenitentiae impositae pro peccatis ab ipsis sacris Canonibus, sunt arbitrariae Confessoribus, ex cap. quastiam, & cap. Deus, qui, de poenit. & remiss. Rebuff. d. §. in iunctam poenitentiam, vers. hodie verò, Vinald. in candelabro aureo, tit. de satisfact. n. 18. Menoch. de arbit. casu 317. n. 4. & 5. casu 391. num. 1. Cened. d. collect. 9. n. 5. & 6.

## S V M M A R I V M.

- 1 Emptori, venditori laeso ultra dimidiam inssu pretij subuenitur, vel rescissione contractus, vel supplemento inssu pretij, & n. 2.
- 3 Deceptio intra dimidium inssu pretij tanquam minus malum impune permittitur, non tamen tanquam licita approbatur.
- 4 Referuntur Doctores agentes de intellectu, l. in casu la 2. §. pen. ff. de minoribus.
- 5 Deceptio minus dimidia respectu venditoris dicitur intervenire quando res, quae valet 100. distracta fuit minus quinquaginta.
- 6 Nummi minus à dimidio, vel excessus, vel defectus sat est, ut in deceptione interveniat.
- 7 Remedium huius cap. & l. 2. C. de rescind. vendit. non potest directe intentari contra tertium, nisi ipse fuerit sciens, vel emerit cum eadem deceptione, vel possident ex causa lucrativa, etiamsi non sit sciens.
- 8 Contractus omnes bonae fidei rescinduntur ob lesionem ultra dimidiam inssu pretij.
- 9 Transactio ob lesionem ultra dimidiam inssu pretij rescindi potest, vel in ea agi ad supplementum inssu pretij.
- 10 Fendum ob lesionem ultra dimidium rescindi potest.
- 11 Datio in solutum voluntaria, & extrajudicialis ob lesionem ultra dimidiam rescindi potest.
- 12 Litis dubij eventus venditio ob lesionem ultra dimidiam rescindi potest.
- 13 Divisio bonorum ob lesionem ultra dimidium rescindi potest, nisi fuerit approbata iudicis sententia.
- 14 Mulieri laesa in aestimatione dotis succurritur, etiam si laeso sit intra dimidiam.
- 15 Locatio ob lesionem ultra dimidiam rescindi potest.
- 16 Permutatio ob lesionem ultra dimidiam rescindi potest.
- 17 Emphyteusis concessio ob lesionem ultra dimidiam quando rescindi possit, remissive.
- 18 Pensio imponenda in emphyteusi, ut dicatur immo dica respectus non est habendus ad fructus ex fundo provenientes, sed ad pensiones in illa regione imponi solitas.
- 19 Emphyteusis non dicitur, sed potius locatio, quando magna constituitur pensio.
- 20 Pensionis remissio fit in emphyteusi, in qua fuit imposita fructibus respondens.
- 21 Venditio facta cum pacto de retro ob lesionem ultra dimidiam rescindi non potest.
- 22 Testator quando rem pro certo pretio vendi inssit, non potest ob lesionem ultra dimidiam venditio rescindi.
- 23 Iurans non contrariari contractui, non potest illum rescindere ob lesionem ultra dimidiam, nisi enormissima laesio.



# De Emptione, & Venditione, Tit. XVII. 125

lesione deceptus proponatur.

- 24 Permutatio beneficiorum ob lesionem ultra dimidiam rescindi non potest.
- 25 Reddita anni ob lesionem ultra dimidiam, tam ex parte emptoris, quam venditoris rescindi non possunt.
- 26 Artifices, & officiales non possunt remedio huius text. gaudere.
- 27 Venditio facta sub hasta quando ob lesionem ultra dimidiam rescindi non possit, ostenditur.
- 28 Contractus lucrativi ob lesionem ultra dimidiam rescindi non possunt.
- 29 Actio non datur laeso ultra dimidiam perempta re.
- 30 Contractus reciproci, seu respectivi ob lesionem ultra dimidiam rescindi non possunt.
- 31 Calculus rationum ut repetatur non requiritur laeso in dimidia, sed sufficit laeso non minima nisi super lesione iudicatum, aut transactum sit.
- 32 Emptoris in arbitrio est agere ut restituatur res, vel iustum pretium supplatur.
- 33 Remedio huius text. an possit remitti, remissum.
- 34 Pretium iustum ex quibus cognoscatur, & attendatur, ostenditur.
- 35 Remedium lesionis ultra dimidiam tollitur de iure statuto 30. annorum, 15. apud Lusitanos, 16. apud Gallos, & 4. apud Castellanos, & 3. apud Valencianos, nisi deceptio sit enormissima, ut, n. 36.
- 37 Laeso enormissima que dicatur, remissum.
- 38 Pretium regulatur de tempore contractus.
- 39 Dolus praesumitur ex enormi lesione.

## CAP. Cum dilecti. III.

### Alexand. III.

- 1 Venditor rei si est deceptus ultra dimidiam iusti pretij, potest agere, vel ad supplementum iusti pretij, vel ad restitutionem rei, sed est in arbitrio emptoris, vel rescindere contractum, vel supplere pretium, quae electio venditori non competit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Host. Anch. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papae Henric. Canis. Vin. in ration. lib. 3. in Pont. pag. 177. Alagona in compend. iur. Canon. pag. 430. & volum. 4. reper. in iure Canon. ad 3. Decret. librum. Anton. Burgos, remissum Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 15. c. 4.
- 2 Collige eo text. emptori, aut venditori laeso ultra dimidiam iusti pretij subueniri, vel rescissione contractus, vel supplemento iusti pretij, ad quod plures Doctores refert Cened. ad Decretal. collect. 158. num. 1. quibus addo Iacob. de Carol. rom. 2. Praxis, iuridica colore 11. n. 4. Mench. frequent. c. 61. Menoch. conf. 343. n. 16. Cacheran. Pedem. decif. 41. Anton. Thefaur. decif. 146. Gamam Lusitania, decif. 204. 205. 212. 256. 259. Cald. etiam Lusitania, decif. 34. num. 1. p. 1. Sarmi. lib. 1. select. c. 11. a. num. 4. & lib. 7. c. 12. Gemin. de visuris. commentio 3. §. 3. num. 1. cum segg. Ioseph. Lindoric. rom. 3. commun. opin. tit. de empt. conel. 2. & Anton. Gabr. eod. tit. conel. 1. Mozz. de contractibus, tit. de empt. cap. quibus casibus annullatur emptio, num. 6. cum segg. Brunor. à Sole in facis communibus, verbo clausula 14. & verbo Fundus 4. & verbo Laeso 4. & 6. Parlad. lib. 2. perum quotidian. c. 16. Felician. de censibus, lib. 2. c. 1. num. 6. cum segg. Gutier. pract. lib. 2. q. 134. Morlam in emporio iuris, p. 1. tit. 9. de contrahenda empt. quest. 19. cum segg. Ceuall. communium contra communes, quest. 171. & segg. Aldouin. conf. 70. num. 12. Aloys. Ricc. in collect. decif. Barbol. Collect. Tom. 11.

p. 1. collect. 81. Gasp. Roder. de annuis redditib. lib. 1. quest. 11. Valasc. conf. 18. & conf. 43. & 44. & conf. 70. a. num. 4. Castill. lib. 2. quotidian. c. 8. Cardof. in praxi indicum, verbo emptio, num. 58. Rot. in Romana executio- nis, seu societatis 13. Marry 1417. coram bonae mem. Buratto inter eius decisiones impressas decif. 232. Ex doctis Patribus Societatis Iesu Molin. de iustit. tr. 2. disp. 349. Rebell. de oblig. iustit. p. 2. lib. 9. quest. 3. sect. 2. Ioan. de Salas de contractibus tract. 1. de emptione, dub. 27.

Minus dimidia. ] Ergo deceptio intra dimidiam iusti pretij partem tanquam minus malum imponere permittitur, ne maius malum, id est, Reip. perturbatio, per lites innumeras sequatur, non tamen tanquam licita approbatur, cum laedens peccet mortaliter contra iustitiam, & ad restitutionem teneatur, de quo vide Thom. Boninfig. de iustis negot. tract. de vendit. ad tempus, c. 5. Molin. d. tract. 2. disp. 350. Petr. Gregor. syn- tagm. iuris, lib. 2. c. 24. a. n. 19. Felician. de censibus, lib. 2. c. 1. num. 11. plures, quos refert Cened. d. collect. 158. num. 6. quibus adde Modern. de iurisdic. p. 3. c. 8. n. 27. cum segg. & in votis nouiss. decif. voto 89. num. 15. Re- bello d. q. 3. num. 6. vers. ad leger. Salas d. tract. de empt. dub. 26. num. 6. Menoch. conf. 109. num. 30. & 37. Car- din. Mantie. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 4. tit. 20. n. 62. Castil. d. c. 8. n. 16. De intellectu vero l. in causa la 2. §. pen. ff. de minoribus, dum probat licere contra- hentibus se decipere, propterea refert gloss. verbo hu- manum, in d. l. 2. agunt Duen. reg. 148. Alphan. collect. 15. Pinell. in d. l. 2. p. 1. c. 1. a. num. 32. Couarr. lib. 2. va- riar. c. 3. a. num. 2. Cabed. diuersorum iuris argum. lib. 4. cap. 9. num. 10. Nauarr. in cap. qualitas, num. 41. de penitent. dist. 5. & in cap. nouit, de iudic. notab. 6. n. 49. Matienf. l. 1. gloss. 1. a. num. 1. tit. 11. lib. 5. noua recopil. Felician. d. num. 11. D. Barbol. in rubr. ff. soluto matrimo- nio, p. 4. num. 26. ad finem, Ceuall. communium contra com- mun. q. 51. num. 5. Gomef. de potestate in seipsum, lib. 2. cap. 17. num. 7. Gasp. Roderic. de annuis redditibus, lib. 1. quest. 11. num. 6. Castill. controvers. lib. 2. cap. 8. num. 13. segg. Cardinal. Mantie. d. tit. 20. num. 53. cum segg. Soar. de legibus, lib. 2. c. 20. num. 4. & 5. Rebell. d. lib. 9. q. 3. sect. 1. Cened. pract. & Canon. quest. lib. 1. q. 7. num. 7.

Deceptio igitur minus dimidia respectu vendito- ris dicitur internenire, quando res, quae valet centum, distracta fuit minus quinquaginta, Mozz. de contra- ctibus, tract. de empt. tit. quibus casibus annullatur emptio, num. 10. Matienf. l. 1. gloss. 2. num. 43. tit. 11. lib. 6. noua recopil. Gasp. Roderic. d. lib. 1. quest. 1. a. num. 18. Vin- cent. de Franch. decif. 243. Ceuall. communium contra communes, quest. 536. num. 9. Mori. in emporio iuris, part. 2. tit. 9. quest. 18. Et fat est quod vnus nummi au- rei, dimidio vel excessus, vel defectus in deceptioe interueniat, vt per Tiraquel. de iudicio in rebus exig. notab. 50. Rebuff. rom. 2. ad leger. Gallie, tit. de rescif. con- tract. art. vnic. gloss. 14. num. 14. Francif. Vini. lib. 2. com- mun. opinion. 312. Matienf. l. 1. gloss. 2. num. 45. ad fin. tit. 11. lib. 15. noua recopil. Rebell. d. part. 2. lib. 9. quest. 3. sect. 2. n. 7. nouissime Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 4. c. 8. num. 61. Sic & eodem modo in emptore, qui aduersus venditionis contractum se laesum ultra di- midiam iusti pretij dixerit, oportet pretium conuen- tum plus duplo supernalere rei emptae, vide Pinel. in d. l. 1. part. 1. c. 2. n. 4. Greg. d. 16. verbo esta seria, tit. 11. part. 4. Vincent. de Franch. decif. 243. Couar. lib. 2. va- riar. cap. 3. num. 8. post princip. Gutier. pract. lib. 2. q. 133. num. 1.

Illud in praesentiarum aduertere oportet, remedium d. l. 2. c. de rescind. vendit. cum sit personale, non posse directè intentari contra tertium, nisi ipse fuerit sciens, vel

L 3 vel



vel emerit cum eadem deceptione, vel possideat ex causa lucrativa, etiam si non sit sciens, ex text. in l. qui autem, §. simili quoque modo, ff. que in fraudem cred. & tunc semper debet precedere executio in bonis principalis emptoris, & consuetudine iam introductum est vno, eodem libello contra utrumque agere, & ambo condemnantur in defectum alterius, de quo tamen vide Couarr. lib. 2. variar. c. 3. n. 2. Pinel. in d. l. 2. p. 2. c. 1. n. 30. Gom. tom. 2. cap. 1. mon. 22. Matienf. l. 1. gloss. 8. n. 24. tit. 11. lib. 5. noua recop. Mozz. de contrah. tit. quibus modis annullatur emptio, num. 14. Flores de Menad. Gam. decis. 21. Cenall. commun. contra communes, q. 443. Valdef. ad Xuar. alleg. 2. n. 4. lit. E. D. Barbof. in l. diuortio, §. si fundum, n. 13. ff. solut. matr. Molin. d. tract. 2. disp. 349. vers. si res infra, Morla. in emporio iuris, p. 2. tit. 9. in pralud. n. 102. Rebel. d. lib. 9. q. 3. sect. 2. n. 9. vers. sed quod.

8 Amplia primò principalem conclusionem procedere in omnibus contractibus bonæ fidei, de quo an verum sit consule Padil. in d. l. 2. n. 18. Pinel. p. 1. cap. 3. n. 1. Ant. Gabr. commun. tom. 3. tit. de empt. concl. 1. n. 19. Cenall. commun. q. 539. n. 24. Hortens. Canalcan. de brachio Regio. p. 6. n. 255. vers. tertio, Gutier. pract. lib. 2. q. 138. Buratt. d. decis. 232. num. ...

9 Amplia secundò procedere in transactione, quod apud Lusitanos stabilitum est per Ordin. Regiam lib. 4. tit. 15. §. 6. sed quia in hoc mire variant Doctores, ut rectè dixerit Cagnol. in d. l. 2. vix dignosci posse quæ sit receptæ opinio, ideo vide gloss. in cap. cum causa, hoc tit. Putem. Romana decis. 1230. sub n. 5. p. 2. in antiq. Nicol. Reufner. decis. 6. num. 11. lib. 2. Vincent de Franch. Neapol. decis. 59. Viuium. decis. 429. n. 4. Gam. Lusitania, decis. 10. Pinel. d. l. 2. c. de rescind. vendit. p. 1. cap. 4. num. 12. Taber. Decian. resp. 56. num. 66. Mulcnl. in tract. de success. conuent. el. 1. membr. 3. a. n. 152. Menoch. conf. 195. n. 11. & conf. 401. a. num. 157. Mozz. d. tract. de empt. tit. quibus modis annullatur emptio, d. num. 21. Garc. de expens. cap. 18. num. 26. & 38. vers. unde, & de nobilit. gloss. 6. §. 1. num. 5. & 6. Cald. Pereira in cap. si curatorem, verbo lesis, num. 153. Auend. de exequendis mandatis, part. 1. cap. 1. num. 29. Gutier. pract. lib. 2. q. 141. & de irament. confirmat. part. 3. c. 2. num. 24. Fachin. lib. 2. controuer. c. 26. Azened. ad l. 4. num. 133. cum. segg. tit. 21. lib. 4. noua recop. Montan. de tutel. & curis, cap. 35. num. 301. Cenall. communium contra communes, quæst. 72. Morla. d. tit. 9. quæst. 19. n. 10. Valasc. conf. 18. n. 8. Bernard. Græu. ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl. 70. Card. Mantie. de iacris, & ambig. conuent. lib. 26. tit. 8. num. 23. Rebello d. part. 2. lib. 9. q. 4. sect. 2. n. 13. vers. adnotandum, & lib. 16. q. 1. num. 1.

10 Amplia tertio in fundo, quia tamen hoc certum ita indistinctè non est, igitur pro resolutione consule Pinel. ad l. 2. c. de rescind. vendit. p. 1. cap. 2. Specul. in pract. tit. de empt. §. nunc videndum, vers. sed nunquid Anton. Gabr. de empt. concl. 1. num. 74. Marc. Anton. Genuenf. in practicab. Ecclesiast. c. 1. p. 9. Iaf. in l. de quibus, n. 27. & segg. de legib. Afflic. in cap. 1. num. 85. de fundo dato in vicem legis commiss. lib. 1. Hortens. Canalcan. de brachio Regio. p. 6. n. 255. vers. Præterea, ex quorum dictis facile colliges resolutionem secundum aduersitatem concessionis feudi.

11 Amplia quartò in datione in solutum voluntaria, & extraiudiciali, secus in necessaria, seu iudiciali, Cardin. Pure. Rom. decis. 302. part. 1. quem refert Aloyf. Ricc. in collect. decis. p. 3. collect. 583. vers. inferitur tertio, Pinel. d. l. 2. part. 1. cap. 4. num. 8. & 9. Suar. tom. 2. communium opion. lib. 8. tit. 27. num. 88. Matienf. l. 6. gloss. 1. tit. 11. lib. 5. noua recop. Bernard. Græu. d. conclus. 70. consil. 1.

Amplia quintò in dubio euentu litis, quia potest æstimari, Pinel. in d. l. 2. part. 1. cap. 4. num. 16. vbi etiam de quolibet dubio euentu Tiraquell. in l. si vnquam, verbo donatione, n. 131. Vincent. de Franchis Neapol. decis. 159. num. 7. Morl. d. tit. 9. quæst. 19. num. 7. vers. tertio, Valasc. conf. 18. num. 8. Quid si quis vendat ius, quod habet in re, vide Menoch. conf. 178. num. 23. Quid in spe vendita, vide Couarr. lib. 2. variar. cap. 3. Tiraquell. de iure mariti. gloss. 2. n. 38. Pinel. d. c. 4. n. 19. in med.

Amplia sextò in diuisione bonorum, de quo Cagnol. in d. l. 2. n. 59. Pinel. part. 2. cap. 1. num. 1. Gozadin. conf. 44. num. 17. Azor. de partit. part. 3. q. 10. n. 25. Cenall. commun. q. 536. n. 15. Galp. Roderic. de annis reddit. lib. 1. q. 11. a. num. 33. & in diuisione hereditatis facta sine fraude, Valasc. de partit. cap. 59. num. 8. cum segg. Bernard. Græu. ad practic. 2. Cameræ Imper. lib. 2. conclus. 116. consil. 1. num. 21. Limita si diuisio fuit approbata iudicis sententia, quæ transit in rem indicatam, iuxta text. in l. cum putarem, ff. famil. erisc. Menoch. conf. 161. num. 26. Gutier. de iram. confirm. part. 3. c. 7. num. 1. Azened. l. 22. num. 7. tit. 6. lib. 3. noua recop. Sententia autem ferri debet in iudicio contradictorio, nec sufficit interponi iudicis decretum, Decian. conf. 355. num. 7. Menoch. conf. 91. n. 55. & conf. 105. num. 97. & conf. 115. num. 21. ad hunc sensum reducenda sunt, quæ Rebuff. ad l. cognoscere §. 6. distinguere, vers. actio, ff. de verbo signif. pag. 288. Marant. de ordine iudic. part. 6. membr. 9. n. 70. An autem in diuisione, quæ sit per sortes, succurratur ei, qui læsus fuerit ultra dimidiam, vide Bald. Tiraquell. Iaf. & alios, quos refert Pinel. d. c. 1. n. 6. quibus adde Cald. Pereira in l. si curatorem, l. verbo aduersarij dolo, n. 13. & 15.

Amplia septimò, in dote, quia mulieri læsa in æstimatione dotis succurritur, etiam si læsio sit intra dimidiam electione marito data, vt vel rem restituit, vel suppleat instam æstimationem, vide Pinel. d. l. 2. part. 1. c. 4. num. 33. Gutier. conf. 2. n. 27. D. Barbof. in l. si æstimatis, n. 21. & 22. ff. soluto matrim. Cenall. q. 536. n. 11. & 12.

Amplia octand in locatione, vt per Bellacomb. tom. 1. communium opin. lib. 4. tit. 30. n. 58. Pinel. d. l. 2. part. 1. cap. 1. n. 17. Matienf. l. 1. gloss. 6. tit. 11. lib. 5. noua recop. Mench. frequent. c. 61. num. 12. Morl. d. tit. 9. q. 19. n. 7. Cenall. quæst. 536. n. 27. Gutier. pract. lib. 2. q. 138. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 185. a. n. 11. Melchior Phebos Lusitania, decis. tom. 1. Aresto 74. Molin. disp. 487. vers. septimò, Rebello d. part. 2. lib. 14. q. 3. num. 4. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 8. de locato, & condicto cap. 11. q. 1.

Amplia nonò in permutatione, vt per Maynard. decis. 25. lib. 3. quem refert Aloyf. Ricc. in collect. decis. q. 3. collect. 703. Pinel. d. c. 3. p. 1. n. 13. cum seg. vbi Donel. n. 20. Matienf. d. l. 1. gloss. 7. Aldouin. conf. 68. n. 33. Gutier. d. lib. 2. q. 139.

Amplia decimò, in emphyteusi, de quo tamen vide Couarr. lib. 2. var. c. 4. a. n. 5. Pinel. d. l. 2. p. 1. c. 3. num. 27. Matienf. d. l. 1. gloss. 8. a. n. 7. Valasc. de iure emphyt. q. 11. n. 19. Gam. Lusit. decis. 258. Ranchin. part. 3. decis. 500. Morl. d. tit. 9. q. 19. n. 7. & n. 9. vers. vltimò, Molin. disp. 452. vers. quod verò attinet, Azor. d. p. 3. lib. 10. de emphyteusi, c. 7. q. 8. Cald. Pereira in l. si curatorem, verba implorare, n. 7. vbi asserit in praxi se obtinuisse concessionem emphyteuticam ab Ecclesia factam rescindi penitus non posse ex eo folio, quòd in pensione fuit Ecclesia læsa, sed ad arbitrium boni viri fore reducendam pensionem.

Ad hoc vt dicatur immodica pensio, quæ imponitur in emphyteusi, respectu non est habendus ad fructus



- fructus ex fundo proventientes, sed ad pensiones in illa regione imponi solitas, ita Cremenf. d. l. 2. Quaranta in *summa Bullarj verbo Alienatio*, pag. 13. Flores ad Gam. decif. 158. faciunt quae Menoch. conf. 358. n. 15. Malcard. de probat. concl. 1296. n. 34. Et quod non debeant attendi redditus feudi in emphyteusim concessi, resoluunt Ruin. conf. 50. n. 8. lib. 1. Brunor. in *tract. de augmento*, concl. 14. n. 11. vol. 17. *tract.* Bero. in c. 1. de in integr. restit. n. 48. Malcard. concl. 603. n. 35. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 7. n. 25. & de empt. cap. 2. num. 8. Quando autem magna pensio constituitur, non dicitur emphyteusis, sed potius locatio, Socin. in l. Gallus, §. etiam si, n. 6. ff. de liberis, & posth. Alciat. in l. 2. in princ. n. 2. ff. si certum per. Valasc. de iure emphyt. q. 11. ad finem, & q. 27. n. 11. col. 2. Surd. decif. 198. n. 1. & sicut in locatione fit remissio pensionis, l. si merces, §. vis maior, ff. locati, cap. propter sterilitatem, de locato, ita etiam in emphyteusi, in qua fuit imposita pensio fructibus respondens, secundum communem ex Valasc. q. 29. n. 24. & q. 27. n. 7. 11. & 13. Malcard. concl. 1333. n. 10. D. Barbol. in l. diuorij, §. fin. p. 1. n. 1. ff. soluto matrim. Surd. d. decif. 198. n. 1. & 20. Cald. Pereira de extinct. emphyt. c. 2. num. 8.
11. Limita primò in venditione facta cum pacto de retro, Ioseph. Ludou. *Perus. decif.* 97. Rebello d. q. 2. n. 1. in princ.
12. Limita secundò, quando testator rem pro certo pretio vendi iussit, ut per Vincent. de Franc. decif. 225.
13. Limita tertio, quando quis iurasset non contraria contractui nisi enormissima lésione deceptus proponatur, vide Pinel. d. l. 2. par. 3. cap. 1. num. 5. Bellacomb. tom. 2. commun. opin. lib. 4. tit. 1. num. 30. pag. 436. vbi Donat. à Fina num. 156. pag. 449. Ioseph. Ludou. tom. 2. tit. de empt. concl. 2. ampl. 2. Thelaur. *Redem. decif.* 165. Vincent. de Franchis decif. 225. & decif. 243. Molin. disp. 359. n. 17. Spin. in speculo testam. gloss. 40. princ. n. 62. Cenedad *Decret. collect.* 158. n. 3. Morla d. tit. 9. q. 10. n. 12. & quest. fin. n. 7. vers. quarta, Rebel. d. p. 2. lib. 9. quest. 3. sect. 2. num. 9. Salas de contract. *tract. de empt. dub.* 27. num. 16. Castill. lib. 3. *quodid. c.* 2. num. 35.
14. Limita quartò in permutatione beneficiorum, in qua lésio ultra dimidiam non succurritur, ut per Pinel. d. l. 2. p. 1. c. 3. n. 16. Malcard. concl. 1170. num. 20. Morl. d. tit. 9. q. 19. num. 4. Flamin. de resignat. lib. 3. q. 7. n. 41. Rebello d. q. 3. n. 13. vers. adnotandum. Salas d. dub. 7. n. 12. latè Aloyf. Ricc. in *praxi aurea*, resol. 463. per totam.
15. Limita quintò in annuis redditibus tam ex parte emptoris, quam ex parte venditoris, ut per Gasp. Roderic. d. q. 11. n. 35.
16. Limita sextò in artificibus, & officialibus, qui etsi ultra dimidiam decipiantur, non possunt uti remedio huius text. ut apud Lusitanos constitutum est per Ordin. Regiam lib. 4. tit. 13. §. 8. & apud Castellanos l. 5. tit. 11. lib. 5. noua receptil. Pinel. d. l. 2. p. 3. cap. fin. n. 18. in fine. Perez. l. 2. tit. 23. lib. 2. Ordin. pag. 43. Anend. in exequendis mandatis, part. 2. cap. 13. num. 3. Gutier. *pract. lib.* 2. q. 144. Matienlo l. 2. gloss. 11. tit. 11. lib. 5. *recop.* Morla d. tit. 9. q. 19. n. 8. & latè quest. 24. Bobad. in *sua Politica*, lib. 3. c. 5. n. 43. cum seqq. Steph. Gratian. *discepr. forens.* c. 185. num. 8. Salas d. dub. 27. num. 12.
17. Limita septimò in venditionibus factis sub hasta denuntiatis domino de iudicis mandato, ut videat an velit debitum soluere, & rem pro pretio retinere, de quo vide Ordin. Regiam Lusitan. d. lib. 4. tit. 13. §. 7. vbi parens meus, & apud Castellanos l. 1. tit. 11. lib. 5.

*recop.* vbi Matienf. gloss. 9. Mench. *frequent. c.* 61. Anton. Gabr. lib. 3. *commun. tit. de empt. concl.* 1. n. 107. Gam. *Lusit. decif.* 198. Pinel. d. l. 2. p. 2. c. 2. n. 18. Morla d. tit. 9. q. 23. Cenall. q. 536. Molin. disp. 349. n. 13. Hortenl. Canalcan. de brachio Regio, p. 6. n. 255. vers. *prater ea*, Maltrillo *Sicilia decif.* 33. num. 9. Don. Christoph. de Pace in *scholijs ad leges styli*, l. 20. n. 2. Salas d. *tract. de empt. dub.* 27. n. 6. Rebello d. p. 2. lib. 9. q. 3. sect. 2. n. 8. vbi sublimitat data enormissima lésione, siue executio fieret ad debitum priuatum, siue publicum soluendum.

Limita octauò in lucrativis contractibus, Molin. 28 de primog. lib. 2. cap. 3. num. 30. Gasp. Roderic. d. q. 11. num. 30.

Limita nonò perempta re, quia tunc lésio ultra dimidiam partem actionem non dari tenent Pinel. in d. l. 2. p. 2. c. 1. n. 36. Mozz. d. tit. quibus casibus annullatur emptio, n. 16. Gutier. *pract. lib.* 2. q. 137. Molin. d. *tract. 2. disp.* 349. vers. *quando casu fortuito*, Rebello d. lib. 9. q. 3. sect. 2. n. 10.

Limita decimò in reciprocis contractibus, seu respectivis, nec in his, qui non sunt ordinati commercij causa, neque eunt ad mutuum commutationem, vide Matienlo d. l. 1. gloss. §. n. 3. Gasp. Roderic. d. q. 11. num. 31.

Limita vndecimò in redditione rationum, vbi calculus versatur, aut vbi aliàs de simplici calculi ratione agitur, tunc enim ut calculus repetatur, non requiritur lésio in dimidia, & multo minus ultra dimidiam, sed sufficiens lésio non minima, aut non contemnenda, nisi super lésione iudicatum, aut transactum sit, Pinel. d. l. 2. p. 2. cap. 1. n. 2. Gasp. Roderic. d. q. 11. n. 32.

Quia verò in arbitrio.] Notatur ad hoc quòd in arbitrio emptoris est si velit supplere iustum pretium, aut venditionem rescindere, ut per Iason. in l. 2. n. 143. C. de iure emphyt. Pinel. in d. l. 2. C. de rescind. vend. p. 3. c. 3. Gabr. lib. 3. *commun. tit. de empt. concl.* 1. n. 2. & 3. Fachin. lib. 2. *controuers. c.* 20. vers. *tertia controuersia est*, Valasc. de iure emphyt. q. 28. n. 2. Morl. in *emporio iuris*, p. 1. tit. 9. q. 22. Si tamen deceptio procedit à dolo emptoris, tunc emptor non habet electionem, sed præcisè tenetur rem tantum restituere, gloss. ult. in l. pen. C. si venditio pignore agatur, Paul. & Cagnol. in d. l. 1. C. de rescind. vend. n. 211. Mant. in lib. *commun. locorum*, c. 6. col. ult. An autem ab emptore malente potius rem restituere, quam iustum pretium supplere, restitutio fit facienda cum fructibus, vide Conat. lib. 5. var. c. 3. num. 9. Pinel. in d. l. 2. p. 2. c. 4. n. 2. Costa in §. & quid si tantum, p. 2. n. 71. Gom. tom. 2. var. c. 2. n. 24. Morl. d. tit. 9. q. 21. a. n. 2. cum seqq. Mozz. d. tit. quibus casibus emptio annullatur, num. 26. Gutier. *pract. lib.* 2. q. 134. Molin. d. *tract. 2. disp.* 349. vers. *verum autem quando*, Rebello d. lib. 7. q. 4. n. 9. & lib. 9. q. 16. sect. 2. Cardos. in *praxi iudicium*, verbo *fructus*, n. 10. Illud non abs re aduertere oportet emptorem eligentem supplere pretium dici habere rem ex causa antiqua, & possidere ex causa emptionis primæ, ut per D. Martam in *votis nouiss. decif. voto* 138. Unde si emptor domus eam aliis obligauit, & postea conueniatur à venditore hoc remedio lésionis, & ipse emptor elegerit restituere domum, dicta domus non transit cum onere debitorum à se factorum, ut resoluit idem Marta *voto* 132. An autem ex hac venditione, quæ rescinditur remedio d. l. 2. debeatur gabella, vide ibi Pinel. p. 2. c. 3. n. 35. vers. *diuersum autem*, Lazarte de decima vendit. c. 14. n. 13. Girond. de gabellis, p. 6. §. vnic. n. 12. Parlad. lib. 1. *rerum quodid. c.* 3. §. 5. num. 5. Molin. d. *tract. 2. disp.* 349. vers. *dubium est*, Gutier. de gabellis, q. 12.



- 33 An, & quando remediū huius text. & d. l. 2. possit renuntiari, vide Ordin. Reg. Lusit. lib. 4. tit. 13. §. 9. vbi parens meus, Pinel. in d. l. 1. p. 1. c. 2. n. 9. Gabr. lib. 3. committit. de empt. concl. 1. a. n. 32. Conar. lib. 2. var. c. 4. a. princ. Mozz. d. tit. quibus modis annulletur emptio, n. 20. Sarin. lib. 1. sect. c. 11. a. n. 4. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. c. 26. a. n. 2. & pract. lib. 2. q. 140. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo laesi, n. 2. Menoch. conf. 1. n. 350. Mench. vsufreq. c. 61. num. 10. Mascard. conclus. 1. 264. n. 350. Cenall. commun. q. 511. Molin. d. tract. 2. disp. 349. vers. in Lusitania. Et quid si geminatus laesi consensus accedat, vide Pinel. in d. l. 3. p. 3. c. 1. n. 36. Menoch. d. conf. 1. n. 356. & conf. 343. n. 16. Vincent. de Franchis decis. 243. Molin. de primog. lib. 2. c. 3. n. 20. Aldouin. conf. 69. n. 27. & an per clausulam, omni legum auxilio, &c. vide Tirag. in l. si unquam, in presat. n. 27. Martam de claus. p. 1. decis. 130. num. 21.
- 34 Insi pretij. Quod non attenditur secundum illud, quo res emptā fuit, sed quo communiter res aestimatur, l. pretia, ff. ad legem falcid. Thom. Boninsig. in tract. de insus negot. tit. de vendit. ad tempus, c. 6. Gasp. Roderic. de annis reddit. lib. 1. q. 8. n. 6. Cenall. commun. contra commun. q. 664. n. 2. Valasc. conf. 43. n. 6. Nec etiam attenditur quod daret quilibet emptor, vel quod nascitur ex affectione, vel interesse particulari, propt. resoluunt Doctores in d. l. pretia verum, Pinel. d. l. 2. p. 3. cap. fin. n. 17. & 18. Mexi. in tract. rassa panis, concl. 5. n. 100. Perez l. 2. post princ. tit. 23. lib. 2. Ordin. pag. 430. Valasc. conf. 34. n. 1. & de partit. c. 10. n. 2. Gasp. Roderic. d. lib. 1. q. 8. num. 6. Illud notare oportet quod pretium conuentum inter partes praesumitur iustum, & ideo contrarium asserti incumbit onus probandi iniustitiam, Bald. in l. per diuersas, in 4. quast. n. 8. in fin. C. mandat, Caesar. de Grassis decis. 10. in fin. de testam. Roland. conf. 92. num. 17. lib. 2. & conf. 64. ex n. 18. lib. 4. Surd. decis. 248. n. 7. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. comment. lib. 4. tit. 16. n. 37. vbi resoluit venditionem non posse rescindi, neque pretium debere augeri, Gabr. rom. 3. commun. opin. tit. de empt. concl. 1. num. 131. Reboll. d. lib. 9. q. 5.
- Illud aduertere oportet, quod quando agitur de rescissione contractus ex capite lesionis, valor fructuum probari debet de tempore contractus, Aldobrand. conf. 60. num. 24. Paril. conf. 128. num. 35. lib. 1. Rot. decis. 18. num. 4. part. 2. diuers. & in Tiburtina lesionis 3. Marty 1625. coram bonae mem. Dunozerro sen. Nec ex probatione valoris de vno tempore inferitur ad aliud, Seraph. decis. 1073. num. 9. Greg. X. V. decis. 570. num. 6. optimè tamen Rot. distinguit duos casus in vna Tiburtina castri Arsularum, coram Penia, quae est decis. 825. part. 4. diuers. Primus est quando agitur de probando valore rerum mobilium, & tunc debet praecise probari de tempore venditionis ad effectum rescissionis, vt docuit Bart. in l. vnic. num. 31. C. de eo, quod interest, & ibi Rebuff. num. 503. non est tamen necessarium quod testes referant se in indiuiduo ad diem contractus, vt per Rot. d. decis. 825. n. 2. ad fin. Secundus casus est, quando agitur de probando valore rerum immobilium, & tunc non est praecise inspicendum illud tempus, quo celebratus fuit contractus, sed etiam tempus anterius & posterius per aliquot annos, Bart. in l. pretia verum, n. 3. & Alex. num. 10. ff. ad leg. Falcid. bene Rot. decis. 65. num. 13. cum seqq. part. 2. diuers. & d. decis. 825. num. 3. part. 4. diuers. & in Romana rescissionis contractus 30. Octobris 1602. coram bonae mem. Cardin. Pamphilio sen. impressa per Marchef. de omission. part. 3. pag. 20. n. 1. & in Anconitana terrarum 28. May 1608. coram Card. Pamphilio iun. impressa per Farin. decis. 252. num. 2. post volum. 2. consil. Non est tamen inspicendus valor vnius anni tantum, sed per quinque annos ante, & per quinque post Achil. decis. 24. de probat. Pat. decis. 374. n. 3. lib. 3. in correct. Satnen. in reg. de valore, q. ult. Seraphin. decis. 1340. num. 2. & fuit dictum in Cremonen. Prioratus 28. Iunij 1627. coram R. D. meo Coccino Decano, & in Bononien. Legati de Marefcot. tit. 30. Aprilis 1629. coram R. P. D. Dunozerro iun. Verum Rot. etiam tenet sufficere probationem per aliquot annos ante, & post, etiam si non sit quinquennium, cum id potius remittatur arbitrio iudicis, vt per Rot. decis. 825. n. 4. p. 4. diuers. & in Romana militaris permutationis 24. Marty 1627. coram R. P. D. Vbaldo iun. in qua fuit dictum quod, quando agitur de probatione valoris fructuum, & reddituum beneficij ad effectum videndi, an possit ex illis Receptor sustentari, non est necessarium decennium, sed sufficit probatio de tempore datæ gratiae, & per duos annos ante
- 35 Aduerte quod remediū lesionis intra dimidiam attento iure communi tollitur spatio triginta annorum, quod apud nostros Lusitanos restrictum est ad quindecim annos, apud Gallos ad decem, apud Castellanos ad quatuor, & apud Valentianos ad tres, vide Couar. lib. 3. var. c. 3. n. 13. Anton. Gom. rom. 2. c. 2. n. 12. Pinel. d. l. 2. p. 2. c. 1. n. 12. vbi Padil. n. 47. Molin. de primog. lib. 4. c. 9. n. 37. Matienf. d. l. 1. gloss. 10. n. 7. Azuned. l. 4. n. 135. tit. 21. lib. 4. recap. Menoch. conf. 197. num. 86. Salas d. tract. de empt. dub. 27. num. 13. Cenall. quast. 536. num. 15. Hortens. Caualecan. de brachio Regio, part. 6. num. 255. vers. septimo, Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo infra, num. 10. Reboll. d. part. 2. lib. 9. q. 3. sect. 2. n. 14. Quid si per viam exceptionis venditor agat, an perpetuo duret, vide Gutier. pract. lib. 2. q. 143.
- 36 Nihilominus tamen si deceptus enormissimè laesus sit, quantumcumque transactum sit tempus triginta annorum, agere poterit, vide Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 21. n. 28. Gamam decis. 66. & decis. 266. Bernard. Graue. ad practicum Camera Imper. lib. 2. conclus. 147. num. 10. Cabed. part. 1. decis. 70. num. 3. Reboll. d. sect. 2. num. 8. vers. si tamen, Stephan. Gratian. discept. forens. sup. 148. num. 20. & cap. 52. num. 25. limitat in heredem

emptoris possidente per tempus longissimum, quia praescriptione se tuebatur. Quae autem dicatur laesio enormissima iudicis arbitrio relinquitur, vt per Dec. conf. 39. n. 7. Paril. consil. 12. n. 8. & conf. 89. n. 9. vol. 1. Roland. conf. 7. n. 54. & seq. vol. 3. Pinel. in d. l. 2. p. 3. c. 1. a. n. 8. vbi Padil. num. 43. Gam. decis. 198. n. 3. & decis. 291. n. 6. Molin. de primog. lib. 2. c. 3. a. n. 18. Cabed. p. 1. decis. 70. Cardos. verbo emptio, n. 5. Castill. quast. lib. 3. c. 2. a. n. 13. Reboll. d. lib. 9. q. 3. sect. 2. num. 8. vers. & rem, Gutier. conf. 16. a. n. 22. Burfat. conf. 27. n. 18. & conf. 75. sub n. 5. & conf. 99. num. 12. Mascard. de probat. conclus. 1058. n. 10. Giurb. Sicilia decis. 110. num. 3.

Tunc valentem.] Tempore scilicet contractus, vt 38 per Perez ad l. 2. in princ. tit. 23. lib. 2. Ordin. pag. 429. Reboll. d. q. 3. n. 12. Valasc. conf. 43. n. 28. Pinel. d. l. 2. p. 3. c. 4. n. 15. Quid si postea ibi inueniatur thesaurus, vide D. Barbof. in l. diuortio, §. si fundum, n. 31. cum seqq. ff. soluto matrim. Card. Mantic. de tacitis, & ambig. comment. lib. 4. tit. 16. n. 37. vbi resoluit venditionem non posse rescindi, neque pretium debere augeri, Gabr. rom. 3. commun. opin. tit. de empt. concl. 1. num. 131. Reboll. d. lib. 9. q. 5.

Illud aduertere oportet, quod quando agitur de rescissione contractus ex capite lesionis, valor fructuum probari debet de tempore contractus, Aldobrand. conf. 60. num. 24. Paril. conf. 128. num. 35. lib. 1. Rot. decis. 18. num. 4. part. 2. diuers. & in Tiburtina lesionis 3. Marty 1625. coram bonae mem. Dunozerro sen. Nec ex probatione valoris de vno tempore inferitur ad aliud, Seraph. decis. 1073. num. 9. Greg. X. V. decis. 570. num. 6. optimè tamen Rot. distinguit duos casus in vna Tiburtina castri Arsularum, coram Penia, quae est decis. 825. part. 4. diuers. Primus est quando agitur de probando valore rerum mobilium, & tunc debet praecise probari de tempore venditionis ad effectum rescissionis, vt docuit Bart. in l. vnic. num. 31. C. de eo, quod interest, & ibi Rebuff. num. 503. non est tamen necessarium quod testes referant se in indiuiduo ad diem contractus, vt per Rot. d. decis. 825. n. 2. ad fin. Secundus casus est, quando agitur de probando valore rerum immobilium, & tunc non est praecise inspicendum illud tempus, quo celebratus fuit contractus, sed etiam tempus anterius & posterius per aliquot annos, Bart. in l. pretia verum, n. 3. & Alex. num. 10. ff. ad leg. Falcid. bene Rot. decis. 65. num. 13. cum seqq. part. 2. diuers. & d. decis. 825. num. 3. part. 4. diuers. & in Romana rescissionis contractus 30. Octobris 1602. coram bonae mem. Cardin. Pamphilio sen. impressa per Marchef. de omission. part. 3. pag. 20. n. 1. & in Anconitana terrarum 28. May 1608. coram Card. Pamphilio iun. impressa per Farin. decis. 252. num. 2. post volum. 2. consil. Non est tamen inspicendus valor vnius anni tantum, sed per quinque annos ante, & per quinque post Achil. decis. 24. de probat. Pat. decis. 374. n. 3. lib. 3. in correct. Satnen. in reg. de valore, q. ult. Seraphin. decis. 1340. num. 2. & fuit dictum in Cremonen. Prioratus 28. Iunij 1627. coram R. D. meo Coccino Decano, & in Bononien. Legati de Marefcot. tit. 30. Aprilis 1629. coram R. P. D. Dunozerro iun. Verum Rot. etiam tenet sufficere probationem per aliquot annos ante, & post, etiam si non sit quinquennium, cum id potius remittatur arbitrio iudicis, vt per Rot. decis. 825. n. 4. p. 4. diuers. & in Romana militaris permutationis 24. Marty 1627. coram R. P. D. Vbaldo iun. in qua fuit dictum quod, quando agitur de probatione valoris fructuum, & reddituum beneficij ad effectum videndi, an possit ex illis Receptor sustentari, non est necessarium decennium, sed sufficit probatio de tempore datæ gratiae, & per duos annos ante



# De Emptione, & Venditione, Tit. XVII. 129

ante, & annum post, quando tamen materia est obiectiva, ut quando agitur de priuando aliquem beneficio, requiritur probatio decennialis, Seraphin. decif. 485. n. 1. Rot. decif. 189. n. 1. & 4. p. 1. diuers. & in d. Romana nullitatis permutationis, refert Fesentil. in an. ad decif. 538. Buarri, lit. A.

39 In gloss. Deceptione, vlt. Notatur ad hoc, quod ex enormi lesione presumitur dolus, vide tamen Menoch. de pres. lib. 5. q. 3. n. 69. Vincent. de Franchis decif. 247. Malcard. de probat. concl. 531. n. 27. cum seqq. Menoch. conf. 1. n. 25. & conf. 1. n. 359. D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrim. p. 1. n. 51. & 53. Valac. conf. 130. n. 22. Fatim. de delictis, p. 1. q. 89. n. 140. Gutier. in auth. Sacramenta puerum, n. 92. vers. idem enim est, Sfort. de in integr. restit. q. 4. art. 1. n. 10. Camil. Borrel. conf. 4. n. 6. Carol. de Grassis in tract. de except. except. 22. num. 27. Aljouin. conf. 1. n. 98.

## S V M M A R I V M.

- 1 Donatam rem vxori propter nuptias, si vir habens alia bona, unde vxor possit sibi consulere, eadem consentiente vxore vendiderit, non poterit illa inquietare super ea emptorem, qui spatio triginta annorum rem possederit, maxime si pretium fuit conuersum in communem usum viri, & vxoris.
- 2 Solemnitatem in alienatione facta per maritum in re dotali facit presumere spatium 30 annorum.
- 3 Longissimo temporis cursu omnia solemniter interuenire presumuntur.
- 4 Actus quando pro sui solemnitate scripturam requirit, tunc cursu temporis solemnitas intrinseca non presumitur.
- 5 Solemnia requisita non presumuntur interuenisse ex temporis diuturnitate, quando ex inspectione instrumenti apparet eam non interuenisse, alias secus.
- 6 Solemnitas extrinseca non presumitur, quando est talis cui partes renuntiare non possunt.
- 7 Ratificatio solo temporis cursu presumitur.
- 8 Arrha an possint alienari, ostenditur.

## C A P. Peruenit. IV.

### Celest. III.

SI vir res donatas vxori propter nuptias ea consentiente vendiderit, quamvis tempore venditionis vir haberet alia bona unde vxor possit sibi consulere, non poterit illa amplius molestare emptorem, qui spatio triginta annorum rem possederit, etiam soluto matrimonio, maxime si pretium fuit conuersum in communem usum viri, & vxoris. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Host. Anchar. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Pap. Viu. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 177. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 431. remissive Calal. in annos. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Augult. collect. 2. Decret. lib. 3. tit. 11. cap. 2.

Quod per triginta annos, &c. ] Notatur ad hoc quod spatium triginta annorum & non minus in alienatione facta per maritum in re dotali facit presumere solemnitatem, vt per Malcard. de probat. concl. 1371. n. 92. & ex lapsu triginta annorum cum obseruantia alienatio rerum Ecclesie presumitur ne dum solentis, sed etiam vtilis, secundum Mantic. decif. tot. Seraphin. decif. 1125. n. 3. & decif. 1307. num. 7.

Gregor. decif. 343. n. 1. vbi adden. n. 4. & seq. Rot. decif. 684. n. 1. p. 2. recent. & decif. 221. n. 5. p. 4. diuers. & fuit dictum in Tusculana honorum 18. Martij 1611. coram Card. Sacrato, Rota enim passim seruat ex cursu triginta annorum presumi solemnitates extrinseca concurrente simul obseruantia, vt in Squillaren. seu nullius iurisdictionis 4. Maij 1616. coram bonae mem. Andrea, & in Salmonen. beneficij 1. Martij 1621. coram bonae mem. Dunogetto, & decif. 301. n. 3. & decif. 364. n. 6. inter impressas Reuerend. D. mei Cocini, & non sufficere ad hunc effectum obseruantiam presumptam, sed requiri veram, censuit Rot. d. decif. 301. n. 4. Seraphin. d. decif. 1042. in fine. Et quod lapsus 30. annorum solus non sufficiat ad presumendas solemnitates contractus, nisi accedat obseruantia, tenet ead. Rot. decif. 694. n. 5. p. 1. recent. & in Toletana dismembrationis 9. Iunij 1623. coram R. P. D. meo Pirouano, & in Lumen. Sarzanen. iurisdictionis 9. Februarij 1626. coram eodem, & in Rauennaten. emphyteusis 22. Maij 1628. coram R. D. meo Coccino Deano, nam ex longissimo temporis cursu omnia solemniter interuenisse presumuntur, Mich. Grass. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 9. n. 348. pag. 511. Surd. decif. 231. n. 19. Flores var. lib. 3. q. 23. num. 40. & 89. Auend. d. l. 42. Tauri, gloss. 2. n. 7. Mench. Illustr. c. 63. n. 1. Stephan. Quarant. in summa Bullary, verbo alienatio, n. 49. pag. 34. Aloyl. Ricc. in praxi decif. 249. n. 7. Quando vero actus pro sui solemnitate scripturam requirit, tunc cursu temporis solemnitas intrinseca non presumitur, de quo vide Menoch. lib. 3. de presumpt. q. 108. n. 1. & q. 131. n. 87. Honded. conf. 80. n. 25. lib. 1. Surd. conf. 28. n. 110. Nanat. conf. 3. de censibus, n. 7. Burgos conf. 44. n. 2. Mench. illustr. c. 61. n. 14. Rot. in Romana fideicommissi 15. Nouembr. 1624. coram Remboldo, quicquid dicant Malcard. de probat. conclus. 2. n. 9. & concl. 154. Valdes. ad Xuar. p. 2. pag. 43. Roland. conf. 99. ex n. 33. vol. 2. D. Barbosa in l. 1. ff. soluto matrim. s. fin. n. 30. & 31. Vnde solemnia requisita non presumuntur interuenisse ex temporis diuturnitate, quando ex inspectione instrumenti apparet ea non interuenisse, alias secus, vt per Bellacomb. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 14. n. 229. pag. 274. Honded. d. conf. 80. lib. 2. Menoch. d. pres. 132. n. 79. Garc. de benefic. p. 1. c. 2. n. 188. Malcard. concl. 1140. a n. 25. & concl. 1376. a n. 33. Cavalier. decif. 613. n. 2. Auend. ad l. 31. Tauri, gloss. 3. num. 5. Anton. Gabr. lib. 1. de pres. concl. 1. n. 57. Peregr. de iure fisci, lib. 6. tit. 8. n. 25. Valac. conf. 162. n. 20. Cald. Pereira de empt. c. 35. num. 40. Rot. decif. 84. n. 2. p. 2. diuers. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 268. n. 4. quia hac presumptio intrat tantum, quando scriptura deficit, dummodo vna cum lapsu 30. annorum concurrat obseruantia, vt aduertit Rot. in Elicen. mineriarum 17. Nouembris 1585. coram bonae mem. Orano, & in Clusina bonorum 4. Decembr. 1498. coram Corduba, & in Romana fideicommissi 15. Nouembris 1624. coram bonae mem. Remboldo in vers. minus facit.

Solemnitas vero extrinseca non presumitur, quando est talis, cui partes renuntiare non possunt, vt per Surd. de aliment. tit. 8. primum. 56. num. 112. Ratificatio solo temporis cursu presumitur, ex Menoch. conf. 371. a num. 22. non tamen si ignorabatur alienatio, iuxta tradita per eundem Menoch. consil. 120. num. 37.

Aduerte quod arrha non possunt alienari etiam de consensu vxorum, nisi maritus habeat bona sufficientia tempore, quo dos est restituenda, nam alias non obstante geminato consensu poterit mulier res alienatas vindicare, ac si non fuissent alienatae, vt per Xuar. tit. de las arrhas, a num. 44. D. Barbof. in l. 1. ff. de laro



luto matrimon. part. 5. n. 50. ubi n. 51. dicit quod huic resolutioni non obstat textus in presenti, quia mulier non allegavit hanc causam, & ideo non consideratur.

<sup>9</sup> In gloss. Fatigari, vlt. Ad illius ornatum, vide Mench. illustr. c. 64. n. 10. Malcard. conf. 417. & concl. 1372. n. 5.

<sup>10</sup> In gloss. libi, Ratione tanti temporis. Notatur ad hoc quod beneplacitum Papæ, si aliter non probatur, presumitur obtentum stante observantia contractus concordie, vel cuiusvis alterius actus per spatium triginta annorum, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 12. in princ. n. 76.

## S V M M A R I V M.

- 1 Pactum de recuperanda re post certum tempus si in venditione apponitur, modico constituto pretio, presumitur pignus, & non venditio.
- 2 Pactum de retro cum modicitate pretij inducit contractum usurarium.
- 3 Pactum de recuperanda re vendita, etiam cum clausula, quandocunque, prescribitur spatium 30. annorum.
- 4 Vnde presumptio oritur si appositum sit pactum, ne liceat infra certum tempus redimere.
- 5 Pactum de retrouendendo facit rem esse minoris pretij, quam fuisset si libera venderetur.
- 6 Presumptio iuris dicitur patens probatio.
- 7 Emens cum pacto de retro fructus suos facit, & dominus sit.
- 8 Rusticus, & mulier facile excusantur, ne fœnus exercuisse dicantur.

## CAP. Ad nostram. V.

## Innoc. III.

<sup>1</sup> VEndens rem cum pacto, quod post certum tempus possit recuperari modico pretio, presumitur venditio usuraria, & cogitur restituere rem hereditibus iuxta penam Concilij Lateran. contra usurarios latam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Butr. Ioan. Andr. Imola. Anan. Host. Anch. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Cened. collect. 28. Viu. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 178. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 431. & vol. 4. reper. in iure Canon. super lib. 3. Decret. Anton. Burgos. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decret. lib. 3. sub tit. 14. de emptore, c. 1.

<sup>2</sup> Patet ex eo quod creditor, &c. ] Notatur hic text. ad hoc, quod pactum de retro cum modicitate pretij inducit contractum usurarium, quasi celebretur contractus pignoris, & res emptæ retineatur pro pignore, donec pecunia mutuata, idest, pretium, solnatur, de quo tamen vide Couar. lib. 3. var. c. 3. n. 3. Bonacof. commun. crimin. p. 1. verbo Usurarius, fol. 185. & p. 2. verbo Contractus, fol. 18. Tiraq. de retract. tit. 2. in prefat. n. 5. cum seq. Kircho. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 5. de obligat. & actionibus, n. 36. pag. 468. Mich. Grass. tom. 2. lib. 8. tit. 28. de emission. num. 14. pag. 398. Cott. in memorab. verbo pactum, pag. 637. Alex. conf. 50. ex n. 1. vol. 6. Nat. conf. 198. Burlar. conf. 144. ex n. 10. & conf. 353. ex n. 33. & conf. 175. Roland. conf. 40. ex n. 13. & conf. 96. vol. 3. & conf. 58. vol. 4. Crauet. conf. 156. Ioseph. Ludou. commun. opin. tit. de simulat. contractum, concl. 1. vers. prima coniectura, cum seqq. Am-

brof. de Vigna in rep. cap. salubriter, de usur. ex n. 111. Anton. Scacc. de iure non scripto, lib. 4. c. 39. Vincent. Caroc. de locato, p. 2. tit. de usuris, n. 6. Menoch. de presumpt. lib. 3. q. 122. ex n. 7. & n. 30. & conf. 343. n. 20. & de arbit. c. 13. Felician. de censib. lib. 1. c. 6. à n. 12. & c. 7. n. 7. Mozz. de contract. tract. de empt. tit. ex quibus causis amalletur emptio, n. 31. addit. ad Farin. p. 4. decif. 118. lit. C. Fachin. lib. 1. controuers. c. 12. Malcard. de probat. concl. 44. Molin. de instit. tract. 2. disp. 375. vers. hoc loco, Cenal. q. 234. latè Gasp. Roderic. de annuis redditibus, lib. 2. q. 3. n. 8. cum seqq. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 8. tit. 20. à n. 5. Steph. Gratian. discept. forens. c. 258. n. 1. Farin. de falsitate, & simulat. q. 163. à n. 40. Cardof. in praxi iudicium verbo emptio, n. 56. & verbo usura, n. 10. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo sua facilitate, n. 58. cum seqq. & de resolut. emphyt. c. 13. n. 26. Valasc. conf. 70. n. 3. & 9. plures Doctores refert Cened. ad Decret. collect. 28. n. 1. Ex decidentibus Afflic. Neapol. decif. 65. Caillad. decif. 1. de usuris, Grammat. decif. 76. Boër. Burgund. decif. 102. Cornaz. Lucens. decif. 41. Franc. Marc. Delphin. decif. 485. p. 1. D. Marta Pisana decif. 54. à n. 1. Gam. Lusit. decif. 138. n. 1. Caulcan. p. 2. decif. 1. ex n. 7. & decif. 32. n. 66.

Quod quandocunque, &c. ] Hoc pactum de recuperanda re vendita etiam cum clausula, quandocunque, prescribitur spatium 30. annorum, ad quod plures citat Doctores Cened. d. collect. 28. n. 2. quibus adde Viuian. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 3. de pactis, n. 18. in princ. & lib. 4. tit. 37. n. 25. pag. 945. Soar. tom. 2. lib. 7. tit. 5. n. 1. pag. 235. ubi Fichard. n. 17. pag. 236. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 2. n. 5. D. Marta d. c. 24. n. 11. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo sua facilitate, n. 70. Molin. disp. 374. vers. quando, Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 4. tit. 31. n. 26. Bernard. Graue. ad practicam Camera Imper. lib. 2. concl. 18. confid. 1. ubi n. 11. intelligit licet interueniret iuramentum.

A septennio usque ad nouennium. ] Notatur ad hoc, quod presumptio vluræ oritur si, appositum sit pactum, ne liceat intra certum tempus redimere, si alia coniectura concurrat, veluti quod modico etiam pretio facta sit venditio, vel quod emptor sit solitus fœnerari, refert plures Doctores Cened. d. collect. 28. n. 3. vide Perez l. 1. tit. 2. lib. 8. Ordin. pag. 41. Azueved. l. 4. n. 35. & seq. tit. 6. lib. 8. recap. Gemin. de usuris, commento 1. §. 1. n. 40. Felician. de censibus, lib. 1. c. 7. n. 71. Card. Mantic. d. tit. 20. n. 33. Gasp. Roderic. de annuis redditibus, lib. 2. q. 1. num. 14. multos citat Castil. lib. 2. quotid. c. 25. num. 9. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 3. quest. 30.

Domos eius restitueret. ] Notatur ad hoc quod propter pactum de retrouendendo adiectum venditori res non est tanti æstimanda, imò talis conditio, & pactum facit eam esse minoris pretij, quam fuisset, si libera venderetur. Vide citatos à Cened. d. collect. 28. num. 4. Pinel. d. l. 9. de rescind. vendit. p. 3. cap. fin. n. 12. Menoch. conf. 358. n. 26. Gemin. de usuris, commento 2. §. 5. num. 129. Cardin. Mantic. d. tit. 20. n. 41. Molin. disp. 375. vers. rem venditam, Malcard. concl. 960. n. 13. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 8. cap. 12. q. 3. Gom. decif. 198. num. 2. & decif. 168. num. 8. Valasc. de iure emphyt. q. 10. num. 6. ad finem, & conf. 60. num. 10. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo sua facilitate, num. 83. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 2. 3. num. 293. Et iuxta sylum Rotæ æstimatur, vt ascendat ad sextam partem pretij rei vendita, ex eadem Rot. decif. 446. in fin. p. 1. recent. & in Romana domus 16. Iuny 1613. coram bonæ mem. Buratto inter eius impetillas dec. 62. num. 8. ubi Ferentil. in annot. lit. B. licet alias dixerit quod



# De Emptione, & Venditione, Tit. XVII. 131

quod si illud pactum fuisset perpetuum, facere estimationem minui paulo minus quam in tertia parte, vt in decis. 746. num. 5. part. 4. diuers. & quod æstimeretur in tertia parte adeo vt res valoris centum vendita cum tali pacto valeat solum septuaginta, tenet Tiracuell. d. retract. comen. in pref. num. 20. vers. quartum, Roland. conf. 96. num. 36. cum seqq. lib. 2. Ioseph. Ludou. Perul. decis. 197. num. 4. Cardin. Mantic. d. iir. 20. num. 49.

In gloss. Patet. ibi, præsumitur. Notatur ad hoc quod præsumptio iuris dicitur patens probatio, l. licet ff. de legatis l. 1. ibi, liquido, C. de testam. milit. Tiracuell. in l. si unquam, verbo donatione, n. 158. Afflict. decis. 13. n. 25. & 24. & decis. 44. n. 14. cum seqq. Menoch. remed. 15. reuer. n. 400. & de præsumpt. lib. 1. q. 33. Conar. lib. 2. var. c. 6. n. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 43. Aluarad. de coniectura mente defuncti, lib. 2. cap. 4. à num. 8.

In ead. gloss. ibi, & haberet emptor fructus. Notatur ad hoc quod emens cum pacto de retro fructus suos facit, & verus dominus rei sit, vt per Ioseph. Ludou. decis. 79. Thefaur. decis. 56. Iaffred. Balb. decis. 29. Ordin. Regiam Lusit. lib. 4. tit. 4. in princ. Etiam si addit suspicio, nisi huiusmodi contractus indicaretur in totum feneratorius, quia tunc locus erit imputationi fructuum in fortem, vt per Surd. decis. 34. in fine, Stephan. Grat. discept. forens. c. 26. n. 21. cum seqq.

In ead. gloss. ibi, & ita potius considerandum est, quod agitur inter contrahentes. Rusticus, & mulier facile excusantur ne fœnus exercuisse dicantur, & arbitrio iudicis relinquitur an rusticus, & mulier sic ignari, & simplices vt sint, nil mali de eis suspicari possit, vide Menoch. de præsumpt. lib. 3. q. 122. n. 40. & de arbitr. casu 194. n. 47. & conf. 353. n. 17. Cardin. Mantic. de taccitis, & ambig. conuent. lib. 8. tit. 25. n. 13. & 14. Rusticus in dubio præsumitur sagax, & non simplex, vt per Surd. decis. 237. n. 11. vbi n. 12. resoluit quod rustico sagaci non subuenitur, quod etiam tenet Farin. in praxi crimin. p. 3. q. 8. n. 28. & 56.

## SUMMARIUM

1. Venditor deceptus ultra dimidiam insti pretij agere potest, vt res sibi reddendo pretium acceptum restituatur, vel instum pretium suppleatur, & in hoc electio est emptoris.
2. Fructuum restitutio non fit, quando rescinditur contractus ex lesione ultra dimidiam, secus si lesio sit enormissima.
3. Minor lesus ultra dimidiam an sit restituendus, ostenditur.

## CAP. Cum causa. VI.

- V**enditor deceptus ultra dimidiam insti pretij agere potest, vel vt restituito pretio sibi res reddatur, vel vt instum pretium suppleatur, & in hoc electio est emptoris. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabara. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Host. Anch. Henric. Panorm. Barbat. Vinian. in ration. lib. 3. iur. Pont. pag. 178. Alagona in compend. iur. Canon. pag. 431. & volum. 4. reper. in iure Canon. ad lib. 4. Decret. Anton. Burgos, remissine Ximen. in concord. p. 1. & 2. referunt ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 13. c. 3.
1. De materia huius text. latè dixi ad cap. cum dilecti 3. supra hoc tit.
  2. Possessiones restituerent. ] Non autem fructus ex eis

perceptos, fructuum enim restitutio non fit quando rescinditur contractus ex lesione ultra dimidiam, secus tamen si lesio sit enormissima, quia tunc condemnatus tenetur ad restitutionem fructuum, vt per Pinel. ad l. 2. C. de rescind. vendit. p. 2. c. 4. à n. 1. Couar. lib. 2. var. c. 3. n. 9. Gom. l. 70. Tauri, n. 29. & tom. 2. c. 2. n. 24. Mozz. de contractib. tract. de empt. tit. quibus casibus annullatur empt. Mench. frequent. c. 7. Vincent. de Franch. Neap. decis. 119. 495. & 242. Magon. Florent. decis. 23. in fine, Parlad. lib. 2. rerum quorid. cap. fin. p. 5. §. 16. n. 12. Gutier. pract. lib. 2. q. 134. Motl. in emporio iuris p. 1. tit. 9. q. 21. Molin. disp. 349. vers. vtrum autem quando, Aloyl. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 681. Cenall. q. 36. n. 17. cum seqq. & q. 762. à n. 1. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo implorare, n. 13. & de potest. elig. c. 4. n. 10. Cardolo in praxi iudicium, verbo fructus num. 10. Rebell. de obligat. insti. p. 2. lib. 7. q. 4. n. 9. & lib. 9. q. 16. sect. 2.

In gloss. ult. ibi, secus in minore, &c. Notatur ad hoc quod etiam si contractus minoris sit iuratus, iuramentum adductum operatur solum, quod minor non possit in integrum restitui, quia per iuramentum habetur pro maiori, ex appositione tamen intusurandi non tolluntur ei alia iuris remedia, puta allegatio lesionis ultra dimidiam, nisi expresse renuntiauerit tali lesioni. Vide Gam. decis. 212. & 291. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo implorare num. 12. Vincent. de Franchis Neapol. decis. 248. Valasc. consil. 130. n. 27. Garc. de nobilit. gloss. 9. §. 1. num. 5. vbi resoluit quod minor lesus ultra dimidiam omisso remedio lesionis, quod est ordinarium, potest ad beneficium restitutionis confugere, quia pinguius, & vtilius, & commodius.

## SUMMARIUM

1. Venditor in quibus casibus re euicta non teneatur de euictione, ostenditur.
2. Emptor cum vi depellitur à re empti, venditor non tenetur euictione.
3. Euictio cessat cum quis scienter rem emit alienam.
4. Euictio cessat cum quis emit ius, quod venditor habet in re.
5. Euictio non competit aduersus donantem.
6. Euictio quando cadat in emphyteusi, ostenditur.
7. Emptor vt contra venditorem agere possit de euictione, tenetur litem motam venditori nuntiare ante apertas attestaciones.
8. Emptor, qui non denuntiavit litem motam venditori, non potest agere de euictione, etiamsi probet sententiam contra se latam insti, & secundum ius fuisse prolatam.
9. Euictio datur in beneficiis libus.
10. Filius, à quo euincitur legitima etiam assignata per patrem, potest agere de euictione contra fratres, vel coheredes.
11. Fendo euicto tenetur dominus de euictione, nisi vassallus, seu feudatarius scinisset rem de qua inuestiebatur, alienam.
12. Minor, & fiscus non tenentur denuntiare, sed sequuta euictione possunt agere contra suum auctorem.
13. Denuntiatio non est necessaria stante iuramento de defendenda lite, & causa, si venditor sciat litem esse motam.
14. Euictio cessat vbi per contumaciam emptor condemnatur.
15. Venditor tenetur emptorem defendere coram iudice, quo emptor conuentus est, & quid si sit Clericus, remissine, n. 16.

17. Iudicij



- 17 Iudicis imprudentia venditori nocere non debet.  
 18 Venditor ubi latitat, & impedit ne fiat determinatio, tenetur de euictione absque alia demerita-  
 19 Euictio per sententiam arbitri an, & quando emptor contra venditorem de euictione agere possit, ostenditur.  
 20 Emptor potest recuperare a venditore sumptus, quos fecit in lite, & etiam damna, & interesse, casu quo res non fuerit euicta.

## CAP. Si venditori. VII. &amp; ult.

## Gregor. IX.

Venditor non tenetur emptori de euictione, primo si emptor mota lite contra ipsum eam denuntiavit venditori ut rem defenderet: secundo si tempore sententiae se contumaciter abseptauerit: tertio si per iniuriam iudicis sententia fuerit lata contra ipsum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Host. Anchar. Hentic. Panorm. Barbat. Guid. Papae, Cened. collect. 141. Viuian. in ration. lib. 3. inris Pontif. pag. 179. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 432. & vol. 4. reper. in iure Canon. ad lib. 3. Decretal. Anton. Burgos, remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Capel. Tholof. decis. 408. Capyc. decis. 106. à princ. Capra reg. 37. ex n. 22. Duen. reg. 242. Alex. conf. 138. a. n. 1. vol. 7. Cou. lib. 3. var. c. 17. à princ. Perez l. 2. vers. dubitatur eo casu, tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 194.

Ultra casus relatos in hoc text. in quibus venditor non tenetur de euictione, alij sunt in quibus illa cessat, veluti cum emptor vi depellitur à re empti, Ordin. Regia Lusitan. lib. 3. tit. 4. §. 4. vbi Parens meus, Anton. Gom. rom. 2. var. c. 2. n. 43. Cald. Pereira de empt. c. 31. n. 106. vbi n. 101. limitat quando violentia fuit commissa in odio venditoris.

Cessat etiam euictio cum quis scienter rem emit alienam, Ordin. Reg. Lusit. d. tit. 4. §. 5. Anton. Gom. d. c. 2. n. 42. Vezin. rom. 2. commun. opin. lib. 3. tit. 38. n. 64. Couar. lib. 3. var. c. 17. n. 1. Tiraq. de reuictu lig. §. 12. gloss. à n. 7. Palat. in reper. rubr. de donat. inter virum, & vxor. §. 65. n. 53. Canalean. de tutore, & curatore, n. 172. Caballin. de euiction. §. 5. n. 31. Paul. Montan. de intel. & curis, c. 33. n. 104. Centolin. in addit. ad Farin. p. 4. decis. 44. n. 1. Ioan. Martinus à Costa in addit. ad formam libellorum annot. 17. n. 12. Cald. Pereira d. c. 31. num. 105.

Deinde cessat cum quis emit ius, quod venditor habet in re, Menoch. conf. 178. n. 23.

Aduersus donantem non competit euictio, l. Aristot. 18. §. fin. ff. de donat. l. 2. C. de euiction. Anton. Gom. d. c. 1. n. 35. & c. 4. n. 2. Pinel. in l. 1. p. 3. n. 61. illar. 12. C. de bonis maternis, Bellacomb. d. tit. 38. n. 61. Couar. lib. 2. var. c. 15. n. 1. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 252. vers. secundo sumitur, D. Barbof. in l. si aestimatis, §. 1. n. 17. ff. soluto matrim. Cabed. p. 1. decis. 37. n. 1. & decis. 119. n. 13. Valasc. de partit. c. 37. n. 3. Cald. Pereira d. c. 32. n. 41. qui limitant quando donatio est remuneratoria, vel quando donator expresse promisit se teneri velle de euictione.

Uterius cessat euictio in emphyteusi concessa cum clausula, saluis iuribus cuiuscunque tertij, quia tunc non tenetur dominus de euictione, ut per Surd. decis. 290. n. 7. Cald. Pereira d. c. 31. n. 24. In alijs tamen casibus euictio debetur emphyteutae, de quibus vide

Valasc. de iure emphyt. q. 38. n. 32. & de partit. c. 37. n. 1. Surd. d. decis. 290. a. n. 17. Veluti si dominus directus renouationem emphyteusis concesserit illegitimo successori, tunc enim tenebitur ad interesse, Gam. Lusit. decis. 117. n. 1. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 7. ad fin. Valasc. conf. 172. & conf. 129. a. n. 3.

Ut rem venditam ubi defenderet, nuntiare. Ergo ut emptor contra venditorem agere possit de euictione, tenetur litem motam venditori nuntiare, ita Ordin. Regia Lusitan. lib. 3. tit. 45. §. 2. & apud Castellanos l. 36. tit. 5. p. 5. Cou. lib. 3. var. c. 17. n. 3. in princ. Mich. Grass. rom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 28. n. 8. pag. 397. & Don. à Fina n. 13. Villalob. n. 18. Viu. n. 40. Bellacomb. n. 68. cum seqq. Menoch. conf. 100. n. 181. Gam. dec. 794. n. 1. & decis. 101. n. 1. Malcard. de probat. concl. 614. n. 8. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. c. 61. n. 3. Alex. Trentacinq. lib. 3. var. tit. de empt. resol. 4. Morl. in emporio iuris, p. 1. tit. 9. in princ. n. 38. D. Barbof. in l. 2. §. fin. n. 41. ad finem, n. 42. ff. soluto matrim. Cald. Pereira d. c. 31. n. 79. & huiusmodi denuntiatio debet fieri ante apertas attestaciones, saltem apud Lusitanos ex Ordin. Regia d. tit. 45. §. 2. ad fin. & apud Castellanos l. 32. & 36. tit. 5. p. 5. vide de iure communi in l. si eam quaestio, C. de euiction. Couar. d. c. 17. n. 8. Anton. Gom. rom. 2. c. 2. n. 39. Menoch. de arbit. casu 476. Perez tit. 7. lib. 3. Ordin. pag. 103. cum seqq. Cald. Pereira d. c. 31. n. 8. Benedic. Regid. in reper. l. ex hoc iure, c. 8. de empt. & vendit. n. 82. vbi tenet de iure communi denuntiationem posse fieri etiam in instantia appellationis, dummodo idoneo adhuc tempore ad causae defensionem fiat.

Amplia primo huiusmodi denuntiationem necessariam esse, etiam si aperte constet de iustitia euincen-  
 8 tis, & emptor, qui non denuntiavit, probet sententiam contra se latam iuste, & secundum ius fuisse prolatam, ex gloss. verbo posse, in fine, in l. emptorem, in princ. ff. de action. empti. vide tamen Cald. Pereira d. c. 31. n. 71. Gutier. d. c. 61. n. 18. D. Barbof. in l. venditor, ff. de iudic. n. 29. cum seqq. Surd. decis. 22. num. 9.

Amplia secundo in beneficialibus, in quibus datur euictio, ut post Rebuff. resoluit Zerol. in praxi Episcopali, p. 1. verbo Euictio, pag. 158.

Amplia tertio in filio, à quo euincitur legitima etiam assignata per patrem, qui agere potest de euictione contra fratres, vel cohæredes, l. scimus, in princip. vbi gloss. & Iason. num. 5. C. de inoff. testam. Anton. Gom. d. cap. 2. num. 34. Valasc. de partit. cap. 37. per totum.

Amplia quarto in feudo, quo euicto tenebitur dominus de euictione, vide Surd. decis. 290. num. 16. Camil. Borrel in summa. omnium decis. tit. 34. de feudis, v. 385. nisi vassallus, seu feudatarius sciinisset rem, de qua inuestiebatur, esse alienam, tunc enim contra dominum inuestientem pro euictione agere posse, resolunt Bapt. Costa de facti scientia, & ignor. cent. 1. dist. 4. n. 7. Surd. decis. 243. n. 1. Camil. Borrel. d. tit. 34. num. 388.

Limita primo in minore, & filio, qui non tenentur denuntiare, sed sequuta euictione possunt agere contra suos actores, ut per Peregr. de iure fisci, lib. 6. tit. 4. n. 39. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 175. n. 33. Mench. frequent. cap. 9. n. 18. Bellacomb. rom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 28. num. 69. vers. Limita quoque, D. Barbof. d. l. venditor, n. 124. Cald. Pereira d. c. 31. num. 69. vbi intelligit, si venditor esset conscius litis motae.

Limita secundo extante iuramento de defendenda lite, & causa, quia tunc non est necessaria denuntia-  
 13 tio si venditor sciat litem motam, ut per Capyc. decis. 106.



# De Emptione, & Venditione, Tit. XVII. 133

decif. 106. n. 3. Ludou. Gom. in §. item si quis postulante, n. 10. Infit. de actionib. Palat. in reper. cap. vestras, de donat. inter virum, & uxorem. §. fin. 12. Conar. in cap. quamvis pactum, p. 1. §. 4. n. 5. vers. seipmo, & lib. 3. var. c. 17. n. 5. Seraph. de privileg. iuran. privileg. 9. 4. Gutier. d. c. 61. n. 19. Menoch. conf. 12. 8. n. 15. Cald. Pereira d. c. 31. n. 70.

14. Vel contumaciae abfuit. Notatur ad hoc, quod ubi per contumaciam emptor condemnatus, euictio cessat, Bellacomb. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 38. n. 60. Surd. decif. 22. a princ. In dubio namque presumitur condemnatus non ex defectu causae, sed ratione contumaciae, l. si ideo, in princ. ff. de euictio. l. emptor, C. de em. Felin. in cap. cum Bertoldus, n. 23. de re iudicata, Conar. lib. 3. var. c. 17. n. 9. Hippol. in pract. §. postquam, n. 53. Perez tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 194. in fine, Mascard. de probat. concl. 614. n. 4. ubi resoluit quod emptor in dubio non potest agere de euictione, nisi probet quod defenderit causam quantum in se fuit, & non fuerit contumax, & n. 5. quod emptor ostendere debet se prosequutum fuisse suam appellationem usque ad finem, et si confiteri sententiam fuisse latam contra ipsum, & ipsum appellasse. Illud aduertere oportet quod venditor tenetur semper de euictione, licet illam expresse non promiserit, cum euictio sit de natura emptionis, l. cum dubitatur, & Bald. C. de euict. lat. Tiraq. de retract. lig. §. 29. gloss. ult. num. 4. & ideo procurator constitutus ad vendendum potest promittere de euictione, licet id expresse non habeat in mandatis, Tiraquell. d. num. 4. vers. hincque procurator, & fuit dictum in Terracina. molenidini 28. Januarij 1628. & in Romana officij 31. eiusdem mensis & anni, coram R. P. D. meo Pirronano, refert Ferret. in annot. ad decif. 381. Buratti, litera A.

15. Defendat. Coram iudice, quo emptor conuentus est, licet alias venditor ex suo privilegio alibi esset conueniendus; l. venditor, ff. de iudic. l. 1. C. ubi in rem actio, Ordin. Regia Lusitan. lib. 3. tit. 4. §. ult. ubi patens mens, Soar. de Pace in praxi, tom. 3. c. 1. §. 3. n. 13. D. Barbof. d. l. venditor, a n. 132. Cald. Pereira d. c. 31. a n. 82. Mendez à Castro in praxi seculari Lusit. lib. 3. c. 5. n. 7.

16. Quid si venditor sit Clericus, an teneatur emptorem laicum defendere coram suo iudice, quo conuentus est, vide Ordin. Reg. Lusitan. lib. 2. tit. 1. §. 11. & apud Castellanos l. 57. in fin. tit. 6. p. 1. Boer. dec. 69. num. 27. Conar. practice. cap. 8. num. 2. vers. que quidem, Grammat. decif. 21. num. 4. Capyc. decif. 197. num. 7. Marant. de ordine iudic. p. 4. dist. 11. num. 78. Guillelm. Bened. in cap. Raynuitius, verbo uxorem in 2. num. 125. alias 417. Gail. lib. 1. obseru. 37. n. 7. Anton. Gom. d. c. 2. num. 39. col. 8. Anferet. in tract. de potestate seculari, reg. 2. num. 9. vers. quinto fuit, Girond. de gabellis, part. 4. §. 1. num. 15. Perez l. 4. vers. hic est, quod Clericus, tit. 2. lib. 3. Ordin. pag. 143. Humad. d. l. 57. gloss. 6. Mynsing. cent. 1. obseru. 22. ad fin. Azeued. l. 5. mon. 2. tit. 4. lib. 5. noua recop. Fachin. lib. 2. controu. c. 37. col. 2. lit. D. Gam. Lusit. decif. 332. num. 1. Surd. conf. 222. num. 20. & conf. 396. num. 7. Franc. Vinian. Neapol. decif. 49. num. 8. Cenall. commun. contra contum. q. 88. & tom. 7. q. 89. 6. num. 627. Bobadil. in sua politica, lib. 2. c. 18. num. 169. Modern. de iurisdic. p. 4. cent. 1. casu 34. Cened. ad Decretum collect. 37. num. 8. Molin. de iustit. tract. 2. dist. 380. vers. quando venditor. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 22. num. 35. Cardos. in praxi iudicum, verbo emptio, n. 34. D. Barbof. in l. venditor 49. a num. 138. cum seqq. ff. de iudic. Cald. Pereira de empt. c. 31. num. 84. Mendez à Castro in praxi Lusitania, lib. 3. c. 5. §. 11. vers. secundum Barbof. Collect. Tom. II.

amplia, Curt. Philip. part. 1. §. 5. num. 20. Bernard. Greua. ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 37. confid. 8. Camill. Borrell. in summa omnium decif. tit. 7. n. 90. cum seqq.

Per iniuriam. Vel imprudentiam indicis, quae venditori nocere non debet, cum emptor ex defectu iuris non succumbat l. si per imprudentiam, ff. de euict. l. emptor, C. eod. Conar. d. c. 17. n. 19. Perez tit. 7. Ordin. pag. 195. Menoch. conf. 361. n. 1. Secus si per imprudentiam Advocati, quem contumacem, vel indoctum adhibuit, ex Cald. Pereira d. c. 31. n. 29.

In gloss. Inuestitu, i. ubi, quod si per venditorem steterit, &c. Notatur ad hoc, quod venditor ubi latitat, & impedit ne fiat denuntiatio, tenetur de euictione, abique alia denuntiatione, vt per Mascard. de probat. concl. 614. a n. 20.

In ead. gloss. libi, Item si emptor compromittit, &c. Enicta re per sententiam arbitri emptor contra venditorem de euictione non recte agit, nisi compromissum eius voluntate, aut ex necessitate fieret, puta ex forma statuti, vel alio iure ad hoc fuisse coactus emptor, vt per Bened. Capr. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 28. n. 47. pag. 400. ubi Bellacomb. n. 56. pag. 401. Surd. decif. 22. n. 1. Cald. Pereira d. c. 31. n. 31.

Aduerte quod emptor potest recuperare a venditore sumptus, quos fecit in lite, & etiam damna, & interelle eo casu, quo res non fuit euicta, vt per Anton. Gom. tom. 2. c. 2. n. 47. Mich. Grass. d. tom. 2. lib. 8. tit. 28. n. 11. pag. 398. ubi Vezin. num. 52. pag. 400. & n. 54. pag. 401. Cald. Pereira d. c. 31. n. 33. Et ad amissionem augmenti valoris, ex Farin. nouiss. Rota decif. 13. n. 2. alias p. 4. diuers.



## De Locato, & Conducto.

### TIT. XVIII.

#### SVMMARIVM.

1. Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
2. Locationis, & conductionis materia ubi tractetur ostenditur.
3. Locator, & conductor vnde, & quotuplex dicantur, ostenditur.
4. Locatio est conventio, qua factum solum personarum vile officium exercentium, vel usus rei pro certa mercede conceditur.
5. Merces in locatione debet esse certa, non simpliciter constituta, alias esset contractus innominatus.
6. Merces certa quando dicatur constituta.
7. Merces certa, quae in locatione intervenire debet, an necessario sit constituenda in pecunia numerata, an vero sufficiat quod constituatur in alia quacunque specie ostenditur.



UPER hanc rubric. scripserunt Zabari. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anch. Panorm. Barbat. Guid. Papae, Guillelm. Durand. in breuiario aureo iuris Canon. fol. 99. verso. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canon. fol. 174. Martin. Mefnart. in epitome Decretal. fol. 111. verso. Petr. de Rauenna in compend. iuris Canon. Dan. Venator. in analyfi method. iuris Pontif. pag. 419. Goffred. & Host. in sum. huius tit. Alex. Cassan. & Anastaf. Germani in paratitlis ad 5. lib. Decret. sub hoc tit. noue Barth. Carthag. in exposit. tit. iuris Canon. sub eod. & nouissim. Didac. de Britto.

M De

ABROSA  
Ius Can  
No. 233  
CVI  
48